

Jaarplan 2012

Beleidsdeel

Waterschap Noorderzijlvest

Groningen, 23 november 2011

Inhoud

1.	Voorwoord	3
2.	Maatschappelijke ontwikkelingen	5
3.	Organisatieontwikkeling	6
4.	Inhoudelijke achtergronden	8
4.1	Opzet en filosofie	8
4.2	Prestatie-indicatoren	8
4.3	Uitgangspunten	9
4.4	Bestuursakkoord Water	10
5.	Programma's	12
5.1	Samenvatting	12
5.2	Uitwerking programma's Jaarplan 2012	13
5.2.1	Waterveiligheid en rampenbestrijding	14
5.2.2	Voldoende en gezond water	18
5.2.3	Gezuiverd water	21
5.2.4	Water en maatschappij	25
5.2.5	Bedrijfsvoering	29
6.	Waterschapsbelastingen	32
6.1	Belastingstelsel	32
6.2	Belastingheffing	32
7.	Overige paragrafen	34
7.1	Weerstandvermogen, reserves en voorzieningen	34
7.2	Verbonden partijen	39
7.3	Financiering	41
7.4	EMU-saldo	44
8.	Bijlagen	47

Bijlage A:	Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten
Bijlage B:	Kostenverdeelstaat
Bijlage C:	Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren
Bijlage D:	Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa
Bijlage E:	Vaste schulden
Bijlage F:	Overzicht investeringen per programma

1. Voorwoord

Nu, eind 2011, is de wereldeconomie nog steeds in financiële crisis. Deze crisis heeft ook nationaal zijn doorwerking, waarbij tevens de effecten in het beleid en handelen van het waterschap Noorderzijlvest zichtbaar zijn. Eind vorig jaar is bij de vorming van een nieuwe regering in het regeerakkoord aangegeven dat de waterschappen blijven bestaan. Door de decentralisatie van taken, waarbij ook het waterschap meer taken heeft gekregen, zal het waterbeheer wel doelmatig moeten worden uitgevoerd. Een doelmatig waterbeheer dat ook weerklinkt in het in april 2011 afgesloten bestuursakkoord water.

De opgaven in het waterbeheer ten aanzien van de klimaatontwikkelingen en ten behoeve van het duurzaam verbeteren van de waterkwaliteit vragen van ons (meer) samen te werken met andere regionale overheden en organisaties. Daarnaast is het noodzakelijk dat (ook) wij goed moeten kijken wat wij in de komende jaren slimmer, effectiever en efficiënter kunnen doen. In de perspectiefnota 2012 – 2015 is hiervoor een eerste belangrijke aanzet gegeven.

De uitwerking van de eerste jaarschijf uit de perspectiefnota in het nu voorliggende jaarplan laat zien, dat de totale lasten voor ons waterschap in 2012 met een half procent stijgen ten opzichte van 2011. En dat terwijl de kosten ten gevolge van de overname van de muskusrattenbestrijdingsorganisatie en de kosten voor het hoogwaterbeschermingsprogramma in dit jaarplan voor het eerst echt merkbaar zijn. Onze doelstelling om de meerkosten ten gevolge van de overname van de muskusrattenbestrijding in 2015 inverdiend te hebben, lijkt dus met jaarplan 2012 reeds gerealiseerd te zijn. Daar waar de totale lasten een stijging laat zien van 0,5%, zien we bij de specifieke taken watersysteembeheer en waterzuivering wel een duidelijk verschil. De lasten voor het watersysteembeheer stijgen met 3,6% terwijl de lasten voor de taak waterzuivering met 3,1 % dalen. Al met al percentages die gelet op de economische ontwikkelingen en gelet op de taakuitbreiding binnen het watersysteem naar mijn mening alleszins redelijk te noemen zijn.

Verder is in dit jaarplan een investeringsopgave opgenomen van € 37,7 miljoen. Dit is inclusief de bouw van de nieuwe zuiveringsstraat te Garmerwolde (in 2012 circa € 10 miljoen) en onze bijdrage in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (€ 1,5 miljoen).

In de perspectiefnota 2012 – 2015 zijn we reeds een goede weg ingeslagen om ons waterbeheer doelmatig, effectief en efficiënt uit te voeren. Met het nu voorliggende jaarplan ben ik van mening dat we in 2012 hierin een extra stap maken, waarbij zorgvuldig rekening is gehouden met de maatschappelijke en economische ontwikkelingen en waarbij de lastenstijging voor onze ingelanden beperkt is.

Portefeuillehouder Bedrijfsvoering en Financiën

Waterschap Noorderzijlvest in het kort

Beheergebied	:	Delen van provincie Groningen, Friesland en Drenthe
Totale oppervlakte	:	± 144.000 ha
Taken	:	Watersysteembeheer en zuiveren
Aantal gemeenten	:	20
Aantal inwoners	:	± 375.000
Aantal vervuilingseenheden	:	407.700, waarvan huishoudens 337.500

Lengte te onderhouden zeedijk in km 74

Lengte in km te onderhouden:

- boezemkanalen	336
- oeverbeschoeiing vijvers	52
- hoofdwatgangen	2485
- boezemkaden	491

Aantal peilgebieden	648
Aantal boezemgemalen	16
Aantal polderafvoergemalen	101
Aantal polderopvoergemalen	34
Aantal stuwen	660
Aantal inlaten	338
Aantal sluizen	30

Lengte vaarwegen in km 286

Aantal bruggen 107

Aantal zuiveringsinstallaties	15
Aantal slibontwateringsinstallaties	1
Aantal transportgemalen	125
Lengte transportleidingnet in km	600

2. Maatschappelijke ontwikkelingen

De huidige economische situatie en besluitvorming van het vorig jaar geïnstalleerde kabinet heeft ook in 2012 directe en indirecte gevolgen voor het beleid van het waterschap.

In het regeerakkoord dat door de partijen VVD en CDA met gedoogsteun van PVV is opgesteld, wordt met betrekking tot de waterschappen het volgende voorgesteld:

- waterschappen worden versterkt door de overdracht van taken. Een deel van de Rijkstaken op het terrein van water (beheer en onderhoud, versterking/verhoging van primaire waterkeringen) wordt overgedragen aan waterschappen. Dit leidt tot een besparing op de Rijksbegroting (Infrastructuurfonds). Volgens de partijen kunnen de waterschappen deze taken structureel financieren uit de efficiencywinsten van Operatie Storm (eigen voorstel waterschappen). In de Rijksbegroting wordt op deze wijze vanaf 2011 structureel € 100 miljoen ingeboekt ten laste van de waterschappen. Volgens het regeerakkoord wordt dit in 2014 een bedrag van € 150 miljoen en vanaf 2015 structureel € 200 miljoen.
- de waterschapsbesturen worden indirect gekozen door gemeenteraden.
- het kabinet komt met voorstellen tot vermindering van het aantal volksvertegenwoordigers in onder andere de waterschapsbesturen.
- het aantal ambtenaren in alle bestuurslagen wordt verminderd, ondanks decentralisatie en taakverschuiving.
- door versobering en temporisering van de uitvoering van de rijksdoelstellingen wordt de bijdrage van het Rijk aan de Kader Richtlijn Water structureel met € 150 miljoen verlaagd.

Om te kunnen beslissen over de mogelijkheden en onmogelijkheden om de kosten te kunnen inverdiene, dan wel, zoals het Rijk voorstelt, gedeeltelijk te financieren vanuit de algemene reserves, is bij het opstellen van de perspectiefnota 2012 -2015 een eerste aanzet gemaakt. Een tweetal maatregelen (muskusrattenbestrijding en HWBP) is uit een totaalpakket van maatregelen ingeboekt, terwijl de inverdienmogelijkheden met name in andersoortige maatregelen / werkterreinen gevonden moeten worden. In onze perspectiefnota is reeds aangegeven dat oplopend naar 2015 circa € 2,5 miljoen per jaar inverdiend zal worden.

In dit jaarplan zijn de twee hierboven genoemde zaken met de grootste (financiële) effecten uit het Bestuursakkoord Water opgenomen. Zie ook hoofdstuk 4.4 Bestuursakkoord Water.

De andere afspraken uit het Bestuursakkoord Water worden op de relevante terreinen geïmplementeerd in de organisatie en in de samenwerking met verschillende partners. Voor zover deze uitwerkingen – die merendeels in de landelijke overlegcircuits plaatsvinden – daartoe aanleiding geven, worden de relevante implicaties voor Noorderzijlvest bij het opstellen van de perspectiefnota 2013 – 2016 meegenomen.

De door het Rijk aangekondigde versobering en temporisering van de uitvoering van de rijksdoelstellingen op het gebied van de Kaderrichtlijn Water en Natuur, kan zeker gelet op de aanhoudende economische situatie ook voor Noorderzijlvest (financiële) gevolgen hebben.

3. Organisatieontwikkeling

In de Strategienota van 2008 zijn de uitgangspunten en filosofie van de organisatieontwikkeling van het waterschap Noorderzijlvest beschreven. Het resultaat van deze organisatieontwikkeling is dat het waterschap erkend wordt als "waterautoriteit":

- we voeren de taken uit die we moeten doen en maken dat zichtbaar;
- we voeren het werk goed en efficiënt uit;
- we voeren het werk uit in goed contact met onze omgeving.

Kortom, we zijn een betrouwbare overheid en partner.

In de periode 2008 tot en met 2010 nam het huis op orde krijgen een belangrijke plaats in. In 2011 vond de doorontwikkeling plaats van:

- plan- en projectmatig werken in de hele organisatie;
- de sturing op programma's en productie;
- de bedrijfsinformatiesystemen en managementinformatie;
- interne audits om lopende processen te verbeteren;
- plannings-, voortgangs- en beoordelingsgesprekken tussen medewerkers en leidinggevenden.

Medio 2010 is de organisatie "gekanteld". Alle medewerkers zijn geplaatst in units en werken in één of meer processen. Deze reorganisatie was een noodzakelijke en nuttige interventie op de structuur van het waterschap teneinde het doel Waterautoriteit in 2015 te kunnen behalen.

De nieuwe structuur maakt het mogelijk op een andere manier met elkaar te gaan werken.

De kern van deze nieuwe structuur is:

- sturing op twee niveaus, te weten:
  - a. de bestuurlijke vraag – het aanbod van de werkorganisatie
  - b. de negen processen die de vraag vertegenwoordigen en vier units die over de mensen beschikken.
- duidelijk rolscheiding.

Vanaf medio 2010 vindt de implementatie plaats van dit organisatieconcept. Hierin ligt een uitdaging voor het bestuur, de directie, het management en medewerkers. Het implementeren van het organisatiemodel vraagt immers een continue inspanning van iedereen. Het vereist de wil om oude patronen los te laten en open te staan voor de nieuwe werkwijze. En ondertussen blijft de winkel open. Er is leiderschap nodig om alle medewerkers door dit proces te loodsen.

De reorganisatie is daarnaast bedoeld om 'goed relatiebeheer', binnen en buiten te bewerkstelligen. De kern van deze volgende ontwikkelingsstap is: aanbod/expertise, bereikbaar, kennen van de klant, open verbindingen. Er is een groot aantal acties in gang ingezet om deze verandering vorm te geven: opleiding en training voor leidinggevenden en medewerkers, systeemkanteling, het omzetten van het jaarplan en perspectiefnota in de nieuwe structuur, transitie van de rapportages, het uitlijnen van de bedrijfsprocessen, procesoptimalisatie, etc. Hiervoor wordt onder andere gebruik gemaakt van een procesverbeteringsmethode ("lean-management") die zich met name richt op de toegevoegde waarde van activiteiten binnen een proces en om de processen beter te laten verlopen.

Het duurt een paar jaar voordat de gestelde doelen van de Strategienota behaald zullen zijn. De omgeving van het waterschap is momenteel volop in beweging; het groeipad kan door deze externe ontwikkelingen beïnvloed worden.

In de komende jaren zal jaarlijks de voortgang van de organisatieontwikkeling worden gemonitord. Medio 2011 is deze eerste evaluatie samen opgepakt met een doeltreffendheidsonderzoek van het bestuur. De evaluatie van het eerste jaar moet opleveren of het model goed is geïmplementeerd: weten alle medewerkers wat de bedoeling is en werken ze er ook naar? Werkt het, en zo nee, waarom niet? Welke verbeteringen zullen moeten worden doorgevoerd? Het doeltreffendheidsonderzoek zet als het ware een kop op deze evaluatie: gaat dit nieuwe model daadwerkelijk opleveren wat vooraf is bedoeld? Oftewel het zal uit moeten wijzen of de effectiviteitslag, die de reorganisatie beoogde, daadwerkelijk geëffectueerd is. De uitkomsten van deze twee onderzoeken, uitgevoerd door een extern bureau, zijn op het moment van opstellen van dit jaarplan nog niet bekend. De uitkomsten bepalen wel de veranderagenda voor 2012 en verder.

In 2012 zal geëvalueerd worden of de processen daadwerkelijk beter ingericht zijn; het bestuur zal dan de winst daarvan benoemd willen zien. In 2013 moet vervolgens onder andere duidelijk zijn hoever we staan met het inverdiene van de muskusrattenbestrijding. Oftewel, werken we nu ook daadwerkelijk steeds efficiënter.

Ondertussen is het bestuursakkoord water bekrachtigd, waarin de samenwerking tussen gemeenten, provincies en waterschappen is verwoord. Wij staan samen voor de grote uitdaging om de lastenstijging zoveel mogelijk te beperken. De waterschappen hebben er grote taken bij gekregen, te weten het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP) en de Muskusrattenbestrijding. De extra kosten hiervan moeten zoveel mogelijk terugverdiend worden in de waterketen. Echter, de winst in de waterketen zal voornamelijk geboekt worden bij de gemeenten. De lokale tarieven moeten dan ook zo laag mogelijk blijven.

Zowel landelijk als regionaal zijn er vanuit de politiek signalen en geluiden te horen over vergaande samenwerking en samenvoeging van provincies en gemeenten. Evenzo wordt over samenwerking gesproken tussen de waterschappen. Ook in 2012 zullen wij samen met onze buurwaterschappen kijken in hoeverre en op welke vlakken samenwerking mogelijk is, met als hoofddoel effectiever en efficiënter te kunnen werken.

4. Inhoudelijke achtergronden

4.1 Opzet en filosofie

De Waterschapswet vereist dat het Algemeen Bestuur op hoofdlijnen het beleid formuleert. Een belangrijk document is in dit verband het Waterbeheerplan. Het Waterbeheerplan is opgedeeld in thema's. Per thema zijn doelen en maatregelen geformuleerd. De thema's vullen samen met de bedrijfsvoering de programma's die de basis zijn voor de Perspectiefnota, het Jaarplan en de bijbehorende rapportages en evaluaties. Zo worden de Perspectiefnota, het Jaarplan en de rapportages in lijn gebracht met het Waterbeheerplan. Het Dagelijks Bestuur heeft in een bestuurakkoord nadere accenten geformuleerd waarop het in deze bestuursperiode wil sturen.

In de hierna genoemde tabel zijn de programma's van het Jaarplan en thema's uit het Waterbeheerplan waaruit de programma's zijn samengesteld opgenomen.

Nr.	Programma	Thema's Waterbeheerplan
1	Waterveiligheid en rampenbestrijding	Waterveiligheid en rampenbestrijding
2	Voldoende en gezond water	Voldoende water Schoon en gezond water
3	Gezuiverd water	Gezuiverd water
4	Water en maatschappij	Water en ruimtelijke ordening Water en economie Leven met water
5	Bedrijfsvoering	Geen

De programma's zijn nader uitgesplitst naar beleidsonderdelen. Op dat niveau zijn de opgaven voor 2012 opgenomen en beschreven en zijn de investeringen binnen de programma's gegroepeerd.

4.2 Prestatie-indicatoren

Het Dagelijks Bestuur heeft in overleg met de Directie een set prestatie-indicatoren benoemd waarop zij willen sturen. In dit jaarplan zijn in de programma's diverse opgaven opgenomen om specifiek invulling te geven aan deze indicatoren en om een referentie te hebben voor het bepalen van een norm. Het gaat voornamelijk om de volgende vier indicatoren:

- realisatie doelen jaarplan (alle programma's);
- veilig werken (programma Bedrijfsvoering);
- medewerkerstevredenheid (programma Bedrijfsvoering);
- ingelandentevredenheid (programma Water en maatschappij).

De genoemde prestatie-indicatoren zijn op dit moment nog maar ten dele geformuleerd. In 2012 worden deze prestatie-indicatoren nader uitgewerkt op het niveau van onder andere output, kosten en termijnen. De ervaring die hiermee wordt opgedaan zal tevens input zijn voor het bepalen van een set indicatoren voor de komende jaren.

4.3 Uitgangspunten

Het Algemeen Bestuur heeft zich regelmatig uitgesproken over een beperkte, maar verantwoorde stijging van de netto-lasten. In de Perspectiefnota 2012-2015 is becijferd dat het stijgingspercentage voor de jaarschijf 2012 circa 3,4% bedraagt ten opzichte van het jaar 2011. De lastenstijging beperkt zich in 2012 nagenoeg alleen voor de uitoefening van onze taak voor het watersysteem. Vanaf 2014 zien we hierin een verschuiving, waarbij de stijging van de waterschapslasten in die jaren met name het gevolg zijn van de uitvoering van onze taken in de waterzuivering / waterketen.

Uw bestuur heeft bij de behandeling van de perspectiefnota 2012 – 2015 aangegeven dat bij het opstellen van het jaarplan 2012 nadrukkelijk gekeken dient te worden naar de mogelijkheden om de lastenstijging voor het watersysteem (met name het ongebouwd) substantieel te verlagen. In het vervolg van dit jaarplan wordt aan deze opdracht nadere invulling gegeven.

Een ander belangrijk punt betreft de hoogte van het investeringenniveau. De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat een te ambitieus investeringenniveau is opgenomen, terwijl de daadwerkelijke realisatie hiervan niet kon worden waargemaakt. Hierover is de afgelopen twee jaar veelvuldig met uw bestuur gesproken. Bij de behandeling van de perspectiefnota 2012 – 2015 is dan ook voor de komende vier jaren telkens ongeveer voor € 25 miljoen aan investeringsprojecten opgenomen. De investeringskosten voor de bouw van de nieuwe zuiveringsstraat Garmerwolde in de jaren 2012-2013 zijn hierin niet meegenomen. In dit jaarplan is een bruto investeringsvolume opgenomen van circa € 37,5 miljoen. Van dit bedrag is in 2012 circa € 10 miljoen geraamd voor de besteding van het project nieuwbouw zuiveringsstraat Garmerwolde.

Uiteindelijk leidt de financiële vertaling van de uitvoering van onze werkzaamheden (exploitatie) en investeringsprojecten tot een totaal aan zogenoemde netto-lasten die via aanslagoplegging door de ingelanden van ons waterschap moeten worden opgebracht. Het is dus primair van belang dat de prognosticering van de heffingseenheden, welke de basis vormen om onze belastingtarieven te betalen, zo goed mogelijk plaatsvindt. Ook dit proces, dat wij gezamenlijk met Wetterskip Fryslân en waterschap Hunze & Aa's hebben ondergebracht bij Hefpunt, heeft ook dit jaar weer de nodige aandacht gekregen.

In het Jaarplan 2012 (bijlage F) is een netto-investeringenniveau (minus subsidies en bijdragen) van circa € 34 miljoen opgenomen. Zoals hiervoor genoemd is dit bedrag inclusief de realisatie van de bouw van een nieuwe zuiveringsstraat te Garmerwolde (besteding in 2012) en inclusief onze bijdrage van € 1,5 miljoen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

In tegenstelling tot het voorgaande jaar is er geen aparte zogenaamde reservelijst voor het jaar 2012 opgesteld met daarin een aantal (delen van) projecten. Voor het jaar 2012 worden de investeringen die wij nog moeten doen in de resterende jaren van de planperiode (2013 tot en met 2015) gezien als "reservelijst" c.q. de lijst uit het meerjarenperspectief. Deze lijst met projecten uit het meerjarenperspectief heeft echter wel hetzelfde doel als de reservelijst in 2011. Het doel hiervan is dat projecten uit het meerjarenperspectief, met als basis het Waterbeheerplan, ingezet kunnen worden, indien onverwachts projecten die onderdeel uitmaken van het jaarplan slechts ten dele of niet gerealiseerd kunnen worden. Mocht de uitvoering van projecten 2012 voortvarender verlopen dan gepland, dan kan ook gebruik worden gemaakt van deze lijst (uiteraard binnen de beschikbare capaciteit). Daarnaast is het denkbaar dat projecten uit de reguliere investeringslijst voordeliger uitvallen door mogelijk gunstige uitkomsten van aanbestedingen. Aan het algemeen bestuur wordt altijd een voorstel gedaan gebruik te maken van projecten van de lijst uit het meerjarenperspectief (de autorisatiefunctie).

Teneinde inzicht te krijgen in de achtergronden die uiteindelijk hebben geleid tot het netto lastenniveau en de stijging hiervan ten opzichte van het Jaarplan 2011 is hieronder, naast de beschreven taakstelling, een aantal uitgangspunten benoemt. Dit betreft:

- evenals in 2011 is de renteactivering op investeringsprojecten opgenomen onder de baten. Het gevolg daarvan is onder andere dat de kapitaallasten van 2012 en 2011 beter met elkaar te vergelijken zijn;
- er is rekening gehouden met bekende / contractueel overeengekomen prijsstijgingen. Voor overige budgetten (goederen en diensten) is rekening gehouden met een inflatie van 0 %. Alhoewel het inflatiepercentage begin 2012 naar verwachting zo'n 2,5 % bedraagt is in dit jaarplan geen rekening gehouden met prijsstijgingen ten gevolgen van inflatie. Mocht dit plaatsvinden dan zal dit door de organisatie moeten worden "inverdiend";
- het rentepercentage voor het aantrekken van langlopende leningen voor nieuwe projecten is naar beneden bijgesteld tot 3,5%;
- de interne kostentoerekeningssystematiek is conform die van 2011. Actualisering van het landelijke rekenmodel van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Unie van Waterschappen is nog niet in beeld. Mogelijk dat hierover in 2012 duidelijkheid komt, zodat kan worden nagegaan of de interne kostentoerekening nog adequaat is;
- de personeelskosten zijn conform de CAO afspraken berekend. Echter de looptijd van de CAO eindigt op 1 januari 2012. Voor het jaar 2012 wordt in dit jaarplan gerekend met een loonstijging van 1%. Voor de component (voorheen) periodieken, thans procentuele verhoging (dit op basis van beoordeling) voor diegenen die nog niet op het maximum van de schaal zitten, is rekening gehouden met een algemeen opslagpercentage van 0,5%, tevens is rekening gehouden met een kleine stijging van de pensioenpremie;
- de vastgestelde formatie is ten opzichte van 2011 met circa 20 fte verhoogd tot 285 fte in verband met de overname van de muskusrattenbestrijdingsorganisatie van de provincie Groningen. In het jaarplan 2012 wordt gerekend met een formatie van 280 fte;
- de ramingen voor goederen en diensten zijn gebaseerd op de ramingen zoals opgegeven bij het opmaken van de Perspectiefnota 2012-2015, waarbij geen rekening wordt gehouden met inflatie (zie ook tweede bullit);
- om redenen van efficiency en kennisdeling wordt regionaal samengewerkt met andere organisaties in Hefpunt en Rio-Noord en landelijk in het Waterschapshuis;
- er wordt zoveel mogelijk samengewerkt met buurwaterschappen om effectiever en efficiënter te kunnen werken en om kennis te delen.

4.4 Bestuursakkoord Water

In hoofdstuk 2 is kort stilgestaan bij de effecten van het bestuursakkoord water voor ons waterschap. Het Rijk geeft aan dat het terugbrengen van de Rijksbegroting met € 100 miljoen (macro-niveau) niet hoeft te leiden tot lastenstijging voor de burger, maar dat deze kosten binnen een bepaalde termijn door de waterschappen zouden moeten kunnen worden inverdiend door een betere en efficiëntere uitvoering van de taken binnen de totale waterketen. Voor Noorderzijlvest (micro-niveau) zou dit een stijging van de netto-lasten betekenen van circa € 2,5 miljoen.

Om te kunnen beslissen over de mogelijkheden en onmogelijkheden om de kosten te kunnen verdienen, dan wel, zoals het Rijk voorstelt, gedeeltelijk te financieren vanuit de algemene reserves, is bij de het opstellen van de perspectiefnota 2012 -2015 een eerste aanzet gemaakt. Een tweetal maatregelen (muskusrattenbestrijding en HWBP) is uit een totaalpakket van maatregelen ingeboekt, terwijl de inverdienmogelijkheden met name in andersoortige maatregelen / werkterreinen gevonden moeten worden. In onze perspectiefnota is reeds aangegeven dat olopend naar 2015 circa € 2,5 miljoen per jaar inverdiend zal worden.

In dit jaarplan zijn de twee zaken met de meeste (financiële) effecten uit het Bestuursakkoord Water opgenomen. Om gevoel te krijgen bij de impact van deze twee maatregelen zijn hieronder de financiële consequenties in beeld gebracht.

- In het jaarplan 2012 zijn voor het eerst de totale kosten voor de muskusrattenbestrijding opgenomen. De muskusrattenbestrijdingsorganisatie is in de tweede helft van 2011 van de provincie Groningen overgegaan naar de waterschappen. Door deze overname zijn de totale netto-lasten voor waterschap Noorderzijlvest met circa 1,9 % toegenomen.
- Het bekostigen van de taken uit het HWBP betreft structureel een last van € 1,5 miljoen, die vanaf 2014 nog verder zal oplopen. Het opnemen van deze last in onze begroting betekent een toename van de netto-lasten met circa 2,7 %, ervan uitgaande dat genoemde kosten in de exploitatie zullen worden opgenomen. Wij hebben, zoals overeenkomstig toegepast bij andere waterschappen, besloten deze bijdrage te activeren. In 2011 is dit voor het eerst in de begroting opgenomen. Dit betekent dat de kapitaallasten van deze bijdrage met ingang van 2012 op onze begroting zullen drukken. In dit jaarplan is ook onze bijdrage 2012 in het HWBP als investering opgenomen (€ 1,5 miljoen).

De andere afspraken uit het Bestuursakkoord Water worden op de relevante terreinen geïmplementeerd in de organisatie en in de samenwerking met verschillende partners. Deze uitwerkingsopgaven zijn voor de waterschapsprocessen opgenomen in de procesjaarplannen. Voor zover deze uitwerkingen – die merendeels in de landelijke overlegcircuits plaatsvinden – daartoe aanleiding geven, worden de relevante implicaties voor Noorderzijlvest bij het opstellen van de perspectiefnota 2013 – 2016 meegenomen.

5. Programma's

5.1 Samenvatting

Ten opzichte van het Jaarplan 2011 stijgen de kosten van 2012 per saldo met € 260.000 (0,5%). De verwachte ontwikkeling van het saldo lasten en baten verdeeld over de verschillende kostengroepen is in onderstaand overzicht aangegeven.

Opvallende verschuiving betreft de toename van de personeelskosten (+ € 2,0 miljoen), terwijl daar tegenover een vermindering van de goederen en diensten (- € 1,4 miljoen) staat. Voor een deel (circa € 600.000) is dit te verklaren doordat in 2011 de kosten van inhuur personeel derden begroot en gefinancierd werd uit de goederen en diensten en dat dit met ingang van 2012 vanuit het personeelsbudget geraamd en gefinancierd wordt. De overige stijging van personeelslasten heeft te maken met de overname van de muskusrattenbestrijding van de provincie Groningen (circa € 1,0 miljoen) en een toename van de personeelkosten ten gevolge van o.a. de verwachting in de CAO afspraken en toename pensioenpremies (circa 0,4 miljoen). De overige daling van de kosten betreffende goederen en diensten heeft te maken met de lagere geraamde kosten voor slibverwerking en baggeren van kanalen.

Programma	T		Totaal							
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2011=100	
Jaarplan 2012	17.200	19.902	31.318		50	68.470	12.599	55.871	100,5	
Jaarplan 2011	17.161	17.898	32.779		50	67.888	12.275	55.613	100,0	
Jaarrapp 2010	25.355	17.016	37.592	339		80.302	27.386	52.916	95,2	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2012	37.782	3.491	34.291	1.182	1.765	37.238				
Jaarplan 2011	28.765	2.368	26.396	998	868	28.262				

De ontwikkeling van het saldo lasten en baten uitgesplitst naar de programma's levert het volgende beeld.

	PROGRAMMA					
	1 Waterveiligheid en rampenbestrijding	2 Voldoende en gezond water	3 Gezuiverd water	4 Water en maatschappij	5 Bedrijfsvoering	Totaal
Jaarplan 2012	4.737	14.706	15.400	5.640	15.388	55.871
Jaarplan 2011	2.744	16.539	16.537	5.453	14.341	55.613
Jaarrapp 2010	2.977	15.463	16.802	4.636	13.039	52.916

Zoals gezegd is er een totaal netto investeringsprogramma van circa € 34 miljoen. In dit bedrag is rekening gehouden met bijdragen van derden / subsidies en is exclusief activering eigen manuren en rente. Dit bedrag is echter inclusief onze bijdrage van € 1,5 miljoen in het kader van het Hoog Water Beschermingsprogramma (HWBP). Tevens is in dit investeringenniveau voor 2012 circa € 10 miljoen geraamd voor het project nieuwbouw zuiveringsstraat Garmerwolde.

De subsidies zijn ten opzichte van het Jaarplan 2011 circa € 1,1 miljoen hoger. Dit wordt met name veroorzaakt door de forse cofinanciering van het Rijk in het project Livedijk XL.

Conform de verslaggevingvoorschriften dienen de kosten van de interne projectmedewerkers, evenals de rente 'tijdens de bouw' geactiveerd te worden. Deze kosten bedragen circa € 2,9 miljoen.

5.2 Uitwerking programma's Jaarplan 2012

In de volgende paragrafen worden de programma's uitgewerkt in onderscheiden beleidsonderwerpen. Eerst worden de doelen per programma genoemd. Vervolgens wordt aangegeven wat in 2012 wordt gedaan om de doelen uiterlijk in 2015 te realiseren en welke middelen in 2012 daarvoor noodzakelijk zijn. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per programma en de daarin onderscheiden beleidsonderdelen. Naast dit Jaarplan zal aan het Algemeen Bestuur een lijst van investeringsprojecten 2012 worden voorgelegd, waarover gevraagd wordt een besluit te nemen voor welke investeringen in 2012 de aanvraag voor kredietvoorstellen in het Algemeen bestuur terug moeten komen en voor welke investeringen dit niet het geval is.

5.2.1 Waterveiligheid en rampenbestrijding

Toelichting

In dit programma heeft “waterveiligheid” betrekking op de aanleg en het onderhoud en beheer van de primaire zeekering (Ommelanderzeedijk) en de boezemkaden (regionale waterkeringen). Daaronder worden alle werkzaamheden begrepen die te maken hebben met de veiligheidsketen, inclusief het toezicht op de dijken en kaden en de calamiteitenbestrijding. In dit programma zit ook de beleidsontwikkeling van de relatie tussen het oppervlaktewaterbeheer en de veiligheid voor de burgers (voorkomen van overstromingen). Door sterke dijken en waterkeringen wordt voldaan aan de ‘eerste laag’ van het veiligheidsbeleid. Alle werkzaamheden ten aanzien van calamiteitenbestrijding vallen onder dit programma. Dit betekent dus niet enkel calamiteiten ten aanzien van hoog water, maar ook die van watertekorten en calamiteiten ten aanzien van de waterkwaliteit en het vaarwegbeheer. Tevens is in dit programma de bestrijding van muskusratten en beverratten opgenomen.

Doelen

De doelen van dit programma zijn verwoord in het waterbeheerplan en luiden als volgt:

- a. het waterschap is in 2015 een actieve speler in de veiligheidsketen. De eigen rol en houding in de stappen van de veiligheidsketen zijn duidelijk;
- b. het waterschap draagt zorg voor de waterkeringen zodanig dat deze voldoen aan de vigerende normen. De primaire waterkering (zeedijk) is bestand tegen waterstanden met een overschrijdingskans van 1:4000 jaar en de regionale waterkeringen bieden veiligheid tegen overstromingen met een kans van 1:100 jaar;
- c. het waterschap heeft innovatieve kennis en inzichten op het gebied van waterveiligheid en rampenbestrijding opgedaan en past deze toe.

Ontwikkelingen

Het Nationaal Waterplan is eind 2009 vastgesteld. In dit plan beschrijft het Rijk haar plannen en verwachtingen voor de komende jaren. Op het gebied van veiligheid tegen overstromen wordt de nadruk gelegd op meerlaagsveiligheid: preventie van overstromingen door veilige dijken als primaire peiler, maar daarnaast ook aandacht voor duurzame ruimtelijke planning en een goede rampenbeheersing om de gevolgen van overstromingen te beperken.

Het Rijk denkt, samen met onder meer waterkeringbeheerders na over nieuwe normering. Basisveiligheid, risico op grote groepen slachtoffers en economisch optimale veiligheidsniveaus worden in onderlinge samenhang gewogen. Het waterschap zal dit proces beïnvloeden door aandacht te vestigen op de specifieke uitdagingen in ons gebied: een grote rol in de energievoorziening van Nederland op het gebied van gas en elektriciteit, met daarbij een relatieve onbekendheid over de golven en waterstanden die vanaf de Noordzee onze dijken bedreigen.

In het regeerakkoord is aangegeven dat vergroting van de waterveiligheid een kerntaak blijft van de overheid om zo noodzakelijk te kunnen blijven voldoen aan geldende normen. Achterstallig onderhoud op dit gebied wordt uitgevoerd om zo te werken aan veilige dijken en waterkeringen. Daarnaast wordt in het regeerakkoord aangegeven dat de kustwering wordt versterkt. Verder zal het kabinet de voorstellen van de Deltacommissie nader bekijken en uitwerken in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruime en Transport (MIRT).

In het kader van communicatie met burgers en bedrijven over waterveiligheid moet de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's worden geïmplementeerd. Kaarten waarop het gevaar van overstromingen inzichtelijk is gemaakt en de risico's van overstromingen zijn vastgelegd moeten eind 2013 gereed zijn. Daarnaast moeten overstromingsrisicobeheerplannen worden opgesteld die in 2015 gereed moeten zijn.

Het waterschap is daarnaast een actieve speler op het gebied van innovatieve waterkeringen. Waar nodig en mogelijk denken we mee over multifunctionele dijken, passen we innovatieve methoden en materialen toe en maken we gebruik van geavanceerde monitoringstechnieken waarmee inzicht in het functioneren van de dijk wordt verkregen. In dat kader is het waterschap initiatiefnemer van de projecten LiveDijk Eemshaven en LiveDijk XL.

De muskusrattenbestrijdingsorganisatie is in de tweede helft van 2011 van de provincie Groningen overgaan naar de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. De bestrijding van de muskusratten in de Provincie Drenthe vindt reeds een aantal jaren plaats door de waterschappen.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2012 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Waterveiligheid en rampenbestrijding in vier beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Primaire waterkering

- Uit de derde landelijke toetsronde is naar voren gekomen dat 22 kilometer zeekeringen van Noorderzijlvest niet langer voldoet aan de wettelijke norm tegen overstroming. Deze worden in het nieuwe landelijke Hoog Water Beschermingsprogramma (HWBP) opgenomen en aangepakt conform de MIRT systematiek. (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruime en Transport). De voorbereidingen hiervoor starten in 2012. In dit kader wordt hierbij zoveel als mogelijk samengewerkt met de andere waterschappen binnen dijkkring 6; wetterskip Fryslân en waterschap Hunze en Aa's.
- Om het 22 kilometer lange traject van de primaire kering de komende jaren in de gaten in de gaten te houden wordt in 2012 gestart met het plaatsen van geavanceerde monitoringssensoren in de dijk. Voor dit project – LiveDijk XL – is eind 2011 een forse financiële bijdrage toegezegd door het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Totdat de verbeteringen zijn doorgevoerd, helpen de sensoren ons om de waterveiligheid binnendijs beter te controleren. Tevens is de verwachting dat met de informatie die de sensoren leveren ook toekomstige dijkverbeteringen doeltreffender uitgevoerd kunnen worden.
- Noorderzijlvest participeert in landelijke overleggen om in het kader van het nieuwe HWBP de toekomstige randvoorwaarden voor de toetsing van de zeedijken vast te stellen en afspraken te maken omtrent de nieuwe financieringsstructuur inzake verbeteringswerken aan onze primaire keringen. Deze nadere uitwerkingen van het Bestuursakkoord Water en de gevolgen daarvan voor ons waterschap zullen in 2012 in een beleidsnotitie worden verwoord.
- In 2012 wordt een onderhoudsplan opgesteld voor de primaire waterkeringen. Daarin wordt naast een meer planmatige aanpak van het onderhoud ook aandacht geschonken aan de manier waarop de grasmat wordt onderhouden (met aandacht voor de rol van pachters (schapenbeweiding) en het bekleien van de dijk), de functie en onderhoudswijze van de sloot tussen dijk en de kwelders en de wijze van onderhoud van de asfaltbekleding.
- In 2011 is gestart met de extra onderhoudswerkzaamheden aan de asfaltbekleding van de primaire kering. In 2012 worden deze werkzaamheden hervat en afgerond.

Regionale waterkering

- In 2011 is gestart met de toetsing van de regionale waterkeringen. In overleg met de provincies Groningen en Drenthe en het waterschap Hunze en Aa's wordt hiervoor een norm vastgesteld, een toetsmethodiek gekozen (randvoorwaarden) en worden maatgevende omstandigheden vastgesteld. Gezocht wordt naar eventuele aanpassingen in het huidige stelsel van regionale waterkeringen, waarbij het streven is het vormen van gesloten ringen van waterkeringen en hoge gronden die gezamenlijk beschermen tegen overstromingen vanuit het boezemstelsel. In 2012 zal het aangepaste stelsel van regionale waterkeringen worden vastgelegd in de legger.

- De noordelijke kade van het Eemskanaal maakt deel uit van de getoetste keringen. De resultaten hiervan dienen (mede) als basis voor de overdracht van de provincie naar het waterschap. Een deel van de Eemskanaalkade wordt in 2012 versterkt.
- De hoogwaterstudie (HOWA 3) wordt in 2012 gezamenlijk met de provincies Groningen en Drenthe en het waterschap Hunze en Aa's uitgevoerd. Bij doorberekening van de hoogwaterstanden en de daarbij behorende maatgevende waterhoogtes zullen nieuwe toetsing en stabiliteitseisen moeten worden geformuleerd.
- Het sturen op overstromingsrisico's, waarbij niet alleen naar de kans wordt gekeken maar ook naar de gevolgen, biedt kansen op het gebied van vergroten van onze invloed op bijvoorbeeld de ruimtelijke inrichting van het beheergebied en kerings- en dijkconcepten. In 2012 zal voor het boezemsysteem beleid worden geformuleerd voor de overgang van overstromingskans naar overstromingsrisico.

Calamiteitenbestrijding

- Ook in 2012 ligt de nadruk op het blijven oefenen en trainen van het personeel om adequaat te kunnen optreden bij het bestrijden van (dreigende) rampen. Te denken valt hierbij aan wateroverlast vanuit zee (dijkdoorbraak), wateroverlast vanuit de boezem (hevig en langdurig regen, niet kunnen spuien op Lauwersoog), lekkende rioolwaterpersleidingen en oppervlaktewaterverontreiniging als gevolg van klimatologische omstandigheden. Deze oefeningen vinden plaats zowel binnen de eigen organisatie als ook in multidisciplinair verband met andere partners in Crisismanagement Groningen en Drenthe;
- Noorderzijlvest is een vaste partner binnen de veiligheidsregio's Groningen en Drenthe. In 2012 ligt de nadruk op het gezamenlijk oefenen met de nieuwe communicatiefilosofie welke verwoord is in het "netcentrisch werken". Het steeds sneller en voor een breed publiek beschikbaar worden van actuele informatie tijdens rampen (denk aan twitter), noodzaakt de overheid mee te gaan in deze ontwikkeling en hierop passend te reageren. Ook binnen onze eigen calamiteitenorganisatie zal deze trend gevolgen hebben hoe wij onze eigen communicatie vormgeven;
- Het verder doorontwikkelen van het Beslissend Ondersteunend Systeem (BOS) Hoogwater.

Muskusrattenbestrijding

- In verband met de taakoverdracht muskusrattenbestrijding van de provincie Groningen aan het waterschap, is eind 2011 ook de bestrijdingsorganisatie overgaan naar het waterschap. In het 'Vangplan 2012' staan de doelen geformuleerd zoals die in het samenwerkingsverband tussen de waterschappen en de provincies noordelijke provincies zijn overeengekomen. Noorderzijlvest zal dienovereenkomstig zijn taken met betrekking tot de muskusrattenbestrijding uitvoeren. Hierbij wordt opgemerkt vanaf taakoverdracht en het overgaan van de bestrijdingsorganisatie bij ons een optimalisatieslag plaats vindt om zo ook in 2012 aan de gezamenlijke doelstellingen te kunnen voldoen. Tevens wordt in 2012 gewerkt aan een strategieontwikkeling muskusrattenbestrijding Noorderzijlvest.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2012. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Waterveiligheid en rampenbestrijding 2012

Programma 1 Waterveiligheid en rampenbestrijding										
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2011=100	
Jaarplan 2012	501	3.159	1.357			5.017	280	4.737	172,6	
Jaarplan 2011	380	1.277	1.295			2.952	208	2.744	100,0	
Jaarrapp 2010	202	1.489	1.590			3.281	304	2.977	108,5	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2012	3.855	1.150	2.705	207	16	2.928				
Jaarplan 2011	2.970		2.970	21	61	3.052				

Verschillen 2011 en 2012

In vergelijking met 2011 stijgen de saldokosten met € 2,0 miljoen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- hogere kapitaallasten hoofdzakelijk het gevolg van activering van de bijdrage HWBP;
- hogere personeelskosten van € 1,9 miljoen, ten dele als gevolg van de overname muskrattenbestrijdingsorganisatie van de provincie Groningen en ten dele als gevolg van een gewijzigde urenbesteding / urenraming;
- hogere uitgaven goederen en diensten grotendeels veroorzaakt door meer onderhoud door derden;

5.2.2 Voldoende en gezond water

Toelichting

Onder Voldoende en gezond water wordt begrepen de inrichting, het onderhoud en het beheer van het oppervlaktewater, inclusief het toezicht hierop vanuit de Waterwet (voorheen onder andere WVO) en het beheer van het freatisch grondwater. Maatregelen voor het voorkomen van wateroverlast zoals het inrichten van waterbergingsgebieden en het realiseren van een bemaling bij Lauwersoog vallen tevens onder dit programma.

Een belangrijk deel van de maatregelen voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de aanpak van verdroogde gebieden is in dit programma opgenomen. Dit geldt ook voor de maatregelen voortvloeiend uit de peilbesluiten. Indien nodig worden deze zaken vastgelegd in waterakkoorden.

Doelen

De doelen van dit programma zijn:

- a. De robuustheid en de veerkracht van watersystemen zijn behouden en versterkt. De watersystemen zijn daarmee op orde en voldoen aan de werknormen voor wateroverlast van het Nationaal Bestuursakkoord Water;
- b. In alle wateren is het goede ecologische potentieel (GEP) en de daarbij behorende waterkwaliteit bereikt, conform de doelstelling uit de Beslisnota KRW van Rijn-Noord en Nedereems. Dit doel vertaalt het waterschap in drie subdoelstellingen:
  - o Schoon en onbelast water;
  - o Robuuste ecosystemen met zo weinig mogelijk barrières;
  - o Praktisch toepasbare ecosysteemkennis.
- c. De watersystemen worden goed beheerd;
- d. Er is een beter begrip van de effecten van klimaatverandering.

Ontwikkelingen

In 2009 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verankerd in de plannen van de verschillende overheden. Dit beleid is opgenomen in het Nationaal Waterplan en de provinciale plannen. De uitwerking van dit beleid komt vervolgens terug in de stroomgebiedbeheersplannen en de waterbeheerplannen van de waterschappen. De waterbeheerplannen zijn eind 2009 vastgesteld. De uitwerking van de maatregelen in ons waterbeheerplan bepaalt de komende jaren voor een belangrijk deel het werk en de investeringen van ons waterschap.

In 2010 is op voorstel van de Provincie Drenthe het project Eener- en Langelosche Stukken naar voren gehaald en uitgeruild met projecten die voor 2015 waren gepland, maar derhalve nu na 2015 zullen plaatsvinden.

De Nederlandse regering heeft in het kader van haar bezuinigingsoperatie aangegeven € 150 miljoen aan KRW-projecten te willen uitstellen. Hierover is op regeringsniveau een besluit genomen. Dit besluit ligt bij de Europese Commissie die het toetst aan haar Europese wet- en regelgeving. Een dergelijk uitstel is op bepaalde voorwaarden – zoals genoemd in de kaderrichtlijn – mogelijk. Zo mag in elk geval geen sprake zijn van afstel van de uitvoering van maatregelen om de doelen te halen; uitstel naar de tweede of eventueel derde planperiode (2016 – 2021 en 2022 – 2027) is wel mogelijk. Een tweede voorwaarde is dat de reden van uitstel puur geënt is op maatschappelijk-economische redenen (bezuinigingen ten gevolge van crisis). Bij nagenoeg alle waterschappen in Nederland speelt de vraag en discussie over de fasering van KRW-maatregelen, mede gelet op de bezuinigingen op Rijksniveau en reductie van de lastenstijging bij de waterschappen.

In 2011 is samen met onder andere de provincie Groningen een nieuwe Hoogwater studie (HOWA III) opgestart. Hierbij wordt in kaart gebracht welke maatregelen tot 2050 noodzakelijk zijn bij het doorzetten van de klimaatscenario's. Hierbij wordt tevens een doorkijk gegeven naar het jaar 2100. Deze studie staat als opgave beschreven in het programma Water en maatschappij. De uitkomst van deze studie kan mogelijk leiden tot aanpassingen van ons watersysteem, om zo aan onze doelstelling van robuuste en veerkrachtige watersystemen te kunnen voldoen.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2012 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Voldoende en gezond water in een zevental beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Kaderrichtlijn Water

- De realisatie van natuurvriendelijke oevers in het Pieterbuurstermaar is in 2011 afgerond. In 2012 worden natuurvriendelijke oevers aangelegd binnen de RAK Appingedam. Tevens worden in 2012 voorbereidingen getroffen voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers welke in de jaren 2013 tot en met 2015 worden uitgevoerd. Het gaat hierbij onder andere om de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de gebieden Damsterdiep, langs diverse maren en in de Noordelijke Kustpolders;
- De voorbereidingen voor realisatie van vispassages aan de zeegemalen is afgerond. In 2012 wordt daadwerkelijk gestart met de realisatie van deze vispassages, waarbij de vispassage bij het gemaal Spijksterpompen als eerste in de planning staat. De vispassages worden voor een groot deel gefinancierd vanuit het Waddenfonds;
- Naast de vispassages bij zeegemalen worden in 2012 in het achterland relatief kleine vispassages aangelegd;
- De voorbereiding van de inrichting van de Eener- en Langelosche Stukken in 2012 zal er toe leiden dat volgens planning de uitvoering plaats kan vinden in de jaren 2013 – 2014.

Waterbeheer 21e eeuw (WB21)

- In 2012 zullen de werkzaamheden ten aanzien van de realisatie van de waterberging rond het Leekstermeer/Peize voor het grootste deel afgerond worden. Vanaf medio 2010 kan deze waterberging reeds ingezet worden. Daarnaast wordt in 2012 aan verschillende uitvoeringsprojecten binnen de herinrichting Roden/Norg bijgedragen. De maatregel waterberging Peize is in zijn geheel een KRW-maatregel.
- Voorbereidingen rond de inrichting in het gebied Marumerlage worden in 2012 afgerond, waarna uitvoering vanaf 2013 kan plaatsvinden.

Bodemdaling

- In 2011 is gestart met de voorbereidende werkzaamheden aan de bodemdalingsgemalen Selwerd en Usquert. Realisatie hiervan is voorzien in de jaren 2012 – 2014.

Waterbeheersing

- De waterhuishoudkundige werkzaamheden in de ruilverkavelingen Lutjegast-Doezem worden in 2012 afgerond;
- Het opstellen van peilbesluiten voor een aantal gebieden (o.a. Noordelijke kustpolders, Spijksterpompen en bodemdalingsgebieden).

Kunstwerken

- In 2011 is gestart met het optimaliseren van de kwantiteitsgemalen. In 2012 en 2013 zullen in totaal 17 gemalen gerenoveerd worden;
- In 2012 worden de elektrische installaties van de zeegemalen Spijksterpompen en Noordpolderzijl gerenoveerd c.q. vervangen;
- De vervanging van de telemetrie van de kwantiteitsgemalen is ook in 2012 nog volop in uitvoering. Dit project is uitgesmeerd over een aantal jaren. Afronding is voorzien in 2013.

Lauwersoog

- Ten aanzien van de bouw van een gemaal te Lauwersoog worden in 2012 belangrijke keuzes verwacht. Eind 2011 is samen met Wetterskip Fryslân, Provincies en Rijk het Businessplan hiervoor uitgewerkt.
- Op basis van een onderzoeksrapport sluizen Lauwersoog is een langjarig onderhoudsprogramma opgesteld. In 2012 worden onderdelen hieruit uitgevoerd, waaronder het in 2011 gestarte onderhoud aan de contragewichten en geleidingen van deze afwateringssluis.

Baggeren

- Vanuit het oude baggerbeleidsplan is voor elk jaar voor € 900.000 in de goederen en diensten opgenomen voor het baggeren c.a. van kanalen en vijvers. In 2010 en 2011 zijn uit dit plan de laatste baggerwerkzaamheden uitgevoerd. Het betrof hier het baggeren van (delen van) het Hoendiep, Lopsterwijmers, Niekerkerdiep en Godlinzemaal. In 2012 worden de voorbereidende werkzaamheden gestart vanuit het nieuwe in 2011 vastgestelde waterbodembeleidsplan. In 2012 en 2013 zullen met name baggerwerkzaamheden worden uitgevoerd aan vijvers in stedelijke gebieden. Hierdoor is het jaarlijks opgenomen bedrag voor baggeren in deze jaren substantieel verlaagd;
- In 2012 worden voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd voor en gestart met het baggeren van het Damsterdiep, dat onderdeel uitmaakt van het integrale project Dijkpark Garmerwolde;
- In 2012 worden werkzaamheden uitgevoerd die te maken hebben met het ontmantelen van het baggerdepot Valcum.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2012. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Voldoende en gezond water 2012

Programma 2 Voldoende en gezond water										
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2011=100	
Jaarplan 2012	5.231	4.650	6.962			16.843	2.138	14.706	88,9	
Jaarplan 2011	4.726	5.823	7.596			18.146	1.607	16.539	100,0	
Jaarrapp 2010	4.912	5.611	11.125	339		21.988	6.524	15.463	93,5	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2012	13.380	1.906	11.474	498	990	12.962				
Jaarplan 2011	11.884	1.950	9.933	478	479	10.890				

Verschillen 2011 en 2012

In vergelijking met 2011 dalen de saldokosten met circa € 1,8 miljoen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- hogere kapitaallasten van € 0,5 miljoen, hoofdzakelijk als gevolg van afronding van projecten;
- lagere kosten eigen personeel ad. € 1,2 miljoen als gevolg van gewijzigde urenbesteding;
- lagere uitgaven voor goederen en diensten van € 0,6 miljoen, hoofdzakelijk veroorzaakt door minder baggerwerkzaamheden;
- hogere baten van € 0,5 miljoen hoofdzakelijk als gevolg van meer activering eigen manuren en activering van rente;

5.2.3 Gezuiverd water

Toelichting

Onder het programma Gezuiverd water wordt verstaan het ontvangen, transporteren en zuiveren van het afvalwater en het verwerken en afvoeren van zuiverings-slib. Er wordt actief samenwerking gezocht met andere actoren (gemeenten en waterleidingbedrijf) in de waterketen. Samenwerking in Rio-Noord verband is hiervan een voorbeeld.

Doelen

De doelen van dit programma zijn:

- a. rioolwater wordt duurzaam behandeld;
- b. de samenwerking in de waterketen is versterkt en de waterketen is geoptimaliseerd;
- c. er is nieuwe kennis ontwikkeld om met minimaal dezelfde gevraagde eisen milieueffectiever en kostenefficiënter te zuiveren.

Ontwikkelingen

De ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen is een belangrijke ontwikkeling geweest en nog steeds actueel. In dit akkoord onderkennen de partijen de kracht van het samenwerken in de waterketen in de overtuiging dat dit leidt tot meer doelmatigheid en transparantie. Het duurzamer en kosteneffectiever beheren van de waterketen moet leiden tot besparingen per sector en extra besparingen als de keten meer integraal wordt benaderd. In het regeerakkoord is daarbij aangegeven dat het kabinet en de betrokken overheden komen tot een doelmatiger waterbeheer. Een en ander dient nog nader te worden uitgewerkt om te kijken op welke wijze dit vorm kan worden gegeven. Noorderzijlvest realiseert zich dat er winst in kwaliteit en geld is te halen door het transport en zuivering van afvalwater in een waterketenbenadering aan te pakken en de relaties met andere waterbeheerthema's daarin mee te nemen. Sinds 2009 participeert ons waterschap, samen met waterschap Hunze en Aa's en Waterbedrijf Groningen, in RioNoord. RioNoord probeert door het creëren van schaalgrote financiële voordelen te behalen door fysieke werkzaamheden, op het gebied van afvalwaterinzameling en –transport, gezamenlijk uit te voeren voor de waterketenpartners in de provincie Groningen. Hiermee streeft het bedrijf naar de inrichting van een meer doelmatige en duurzamer functionerende (afvalwater)keten.

De nieuwe Waterwet stelt integraal waterbeheer op basis van de 'watersysteembenadering' centraal. Deze benadering gaat uit van het geheel van relaties binnen watersystemen. Denk hierbij aan de relaties tussen waterkwaliteit, -kwantiteit, oppervlakte- en grondwater, maar ook aan de samenhang tussen water, grondgebruik en watergebruikers. Hiernaast kenmerkt integraal waterbeheer zich ook door de samenhang met de omgeving.

Het energieverbruik van waterschappen komt grotendeels ten laste van het transport en het zuiveren van rioolwater. De Unie van waterschappen heeft samen met de Rijksoverheid een Meerjarenafspraak (MJA3-convenant) met de overheid gemaakt om voor het programma gezuiverd water minimaal 2% energie efficiency verbetering per jaar te realiseren.

In 2010 is het Klimaatakkoord getekend tussen Rijk en de Unie van Waterschappen. Dit akkoord stelt doelen voor de middellange termijn waarvoor een inspanningsverplichting geldt. De doelen omvatten onder andere een betere energie-efficiëntie, het opwekken van duurzame energie, duurzaam inkopen en een vermindering van het chemicaliëngebruik.

Het waterschap koopt sinds 2009 al haar elektriciteit duurzaam in door middel van vergroening van haar elektriciteitsbehoefte. Voor het programma Gezuiverd water is dit ongeveer 15 Gigawattuur; bovendien wordt 5 Gigawattuur duurzame elektriciteit geproduceerd door de warmtekrachtinstallatie. Vanaf 2011 is dit circa 9 Gigawattuur. Dit is bijna de helft van de totale elektriciteitsbehoefte van het programma Gezuiverd water. Door optimalisatie wordt hier nog een verhoging verwacht. Tevens wordt gezocht naar energiebesparende maatregelen, zoals elektriciteitsverbruik op daltarief.

Binnen de combinatie van VvZB (vereniging van zuiveringsbeheer) en Unie van waterschappen wordt gewerkt aan het ontwikkelen van risico- en kwaliteitsmanagement en bedrijfsvergelijking. Bij de optimalisatie van de bedrijfsvoering wordt assetmanagement als ontwikkelhorizon gehanteerd. Onderhoud op basis van risicoanalyse, onderhoudsmanagement, automatisering van de bedrijfsvoering en het ontwikkelen van kritische prestatie indicatoren maken hier onderdeel van uit en worden momenteel op Garmerwolde ontwikkeld.

Techniek speelt in de zuivering een belangrijke rol. De technieken zijn volop in ontwikkeling, met duurzaamheid en energie-efficiëntie als belangrijkste drijfveren. Ook aan de bronkant zijn ontwikkelingen gaande, met bijvoorbeeld nieuwe sanitatietechnieken, zoals de gescheiden inzameling van urine.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2012 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Gezuiverd water in drie beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Rioolwaterzuiveringsinstallaties

In het beleidsonderdeel Rioolwaterzuiveringsinstallaties worden twee subonderdelen onderscheiden.

Garmerwolde

- Onze grootste zuivering, de RWZI Garmerwolde wordt grondig aangepakt om zo te voldoen aan het Lozingenbesluit en de WVO-vergunning. De zuivering functioneert op dit moment niet aan de ontwerpgrondslagen. Vooral de eerste trap van de zuivering laat veel meer zwevende stofuitspoeling zien dan waarmee in het ontwerp rekening is gehouden. Voor de realisatie van een nieuwe zuiveringsstraat worden de investeringskosten geraamd tussen € 22 en € 24. In 2012 wordt gestart met de uitbreiding van de rwzi Garmerwolde door middel van de bouw van een nieuwe zuiveringstraat. Eind 2013 zal deze nieuwe zuiveringsstraat werkzaam moeten zijn, waarbij wordt voldaan aan het behalen van de WVO-normen. Tevens zal de werking van de bestaande zuiveringsstraat geoptimaliseerd moeten worden. Daarnaast worden de werkzaamheden betreffende aanvullende wettelijke maatregelen tegen geur en geluid in 2012 gecontinueerd.
- Door procesoptimalisatie en procesautomatisering wordt mede het zuiveringsrendement verhoogd. Het besturingssysteem van de zuivering en de besturing zelf wordt geschikt gemaakt voor integratie met de nieuwbouw. Hiervoor zal het besturingssysteem en het procesmatig functioneren van de huidige zuivering geoptimaliseerd worden;
- Als onderdeel van de integratie van een onderhoudsbeheersysteem (McMain) in de bedrijfsvoering van waterschap Noorderzijvest is het noodzakelijk om onderhoudsconcepten te ontwikkelen en deze vervolgens te plannen en uit te voeren. Als eerste stap wordt dit gerealiseerd voor Garmerwolde.

Overige rioolwaterzuiveringsinstallaties

- Het renovatie-/nieuwbouwprogramma van de overige rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt in 2012 voortgezet. Zo wordt in 2012 gestart met de uitvoering van de bouw en centralisatie van de rwzi Uithuizermeeden, inclusief de daaraan gerelateerde persleiding en bouw van een rioolgemaal (zie hierna);
- In 2012 worden de in 2010 opgestarte onderzoeken op het gebied van alternatieve zuiveringsmethoden (nageschakelde techniek) zoals het zuiveren met kroos en watervlooiën voortgezet.

Rioolgemalen en leidingen

- Door het samenvoegen van de rwzi's Uithuizen en Uithuizermeeden wordt in 2012 gestart met de uitvoering van de realisatie van de bouw van een rioolgemaal en rioolpersleiding om het rioolwater naar de zuivering van Uithuizermeeden te transporteren.
- Het renovatie-/nieuwbouwprogramma, dat een uitwerking is van eerder genomen bestuurlijke besluiten, wordt voortgezet. Zo wordt in 2012 gewerkt aan de renovatie van acht rioolgemalen. Deze werkzaamheden zijn reeds gestart in 2011 en lopen naar verwachting door tot in 2014.
- Het leidingenbeheer wordt gereorganiseerd naar de uitkomsten van een onderzoek dat de Unie van Waterschappen heeft gedaan. Sinds 1 juli 2008 is de Wet Informatie-Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION) in werking getreden. De wet beoogt gevaar of economische schade door beschadiging van ondergrondse kabels of leidingen (water-, elektriciteit- en gasleidingen, telefoonlijnen en olie- en gasleidingen) te voorkomen. Waterschap Noorderzijlvest heeft de afgelopen jaren veel tijd besteed om de WION-wetgeving binnen de organisatie te implementeren. Afronding hiervan vindt plaats in 2012;
- In 2012 worden de werkzaamheden betreffende de vervanging van telemetrie van rioolgemalen voortgezet. Afronding is voorzien in 2013.

Duurzaamheid en energie

- De energiebesparende maatregelen omvatten onder andere het in 2012 vervangen van de oppervlaktebeluchting in Eelde door een bellenbeluchting.
- Het energiebeleidsplan krijgt in 2012 een vervolg met een uitvoeringsplan energiezorg Noorderzijlvest.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden én de voorgenomen investeringen van 2012. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Gezuiverd water 2012

Programma 3 Gezuiverd water										
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN		
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2011=100	
Jaarplan 2012	8.880	3.480	14.173			26.533	11.133	15.400	93,1	
Jaarplan 2011	9.218	3.123	15.315			27.656	11.119	16.537	100,0	
Jaarrapp 2010	17.524	3.217	15.485			36.226	19.424	16.802	101,6	
in € 1.000	INVESTERINGEN									
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal				
Jaarplan 2012	18.037	135	17.902	477	649	19.028				
Jaarplan 2011	11.670		11.670	495	272	12.437				

Verschillen 2011 en 2012

In vergelijking met 2011 dalen de saldokosten met circa € 1,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten van € 0,3 miljoen, als gevolg van vrijval;
- de hogere kosten eigen personeel (0,3 miljoen) veroorzaakt door gewijzigde urenbesteding;
- de lagere uitgaven voor goederen en diensten ad. € 1,1 miljoen hoofdzakelijk veroorzaakt door lagere kosten slibverwerking (€ 0,7 miljoen) en onderhoud door derden;

5.2.4 Water en maatschappij

Toelichting

Het programma Water en maatschappij richt zich op de externe omgeving van het waterschap. Hieronder wordt begrepen de plaats van het waterschap in de maatschappij zoals in de sfeer van de ruimtelijke ordening en economie. Beleids- en kennisontwikkeling op alle relevante werkgebieden van het waterschap, dat in samenspraak met het Rijk, provincies en andere waterschappen plaatsvindt, is ook in dit programma opgenomen.

De werkzaamheden van het bestuur en van externe communicatie worden gezien als maatschappelijke activiteiten. Tevens wordt hieronder begrepen de werkzaamheden die worden verricht in het kader van het vaarwegbeheer (inclusief bruggen). Ten slotte valt onder dit programma het onderhoud en beheer van het cultuurhistorisch erfgoed (voormalige sluisen en woningen), het beheer van onroerende zaken en de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid en internationaal beleid.

Doelen

De doelen van dit programma zijn:

Voor Water en ruimtelijke ordening

- a. Het waterschap ontwikkelt en ontsluit informatie en kennis voor gebiedsprocessen.
- b. Het waterschap participeert in gebiedsprocessen en brengt kennis en informatie in.

Voor Water en economie

- c. Het waterschap zoekt met zijn partners duurzame antwoorden op aan water gerelateerde maatschappelijke vraagstukken.
- d. Het waterschap ontwikkelt beleid voor water en recreatie en voert daaruit voortvloeiende maatregelen uit.
- e. Het waterschap ontwikkelt beleid voor water en energie en voert daaruit voortvloeiende maatregelen uit.

Voor Leven met water

- f. Het waterschap reageert adequaat op calamiteiten en levert de direct benodigde informatie aan de operationele diensten.
- g. Het waterschap informeert de omgeving op transparante wijze.
- h. Het waterschap is toegankelijk voor de samenleving met onder andere de e-overheid.

Ontwikkelingen

Eind 2009 is het Waterbeheerplan van Noorderzijlvest door het bestuur vastgesteld. In dit Waterbeheerplan is voor de jaren 2010 tot en met 2015 het beleid ten aanzien van het programma Water en maatschappij in een drietal onderdelen beschreven (water en ruimtelijke ordening, water en economie en leven met water). Het waterschap denkt in lijn van het Waterbeheerplan na over zowel haar rol in de waterrecreatie als over het gebruik en het opwekken van energie in haar werk (zie hiervoor ook programma Gezuiverd water). Waterbewustzijn bij burgers en de communicatie op dat gebied zal van wezenlijk belang zijn en de komende jaren toenemen.

In 2008 is de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening van kracht geworden. Dit brengt met zich mee dat het waterschap de volledige vaststellingsprocedure van ruimtelijke plannen voor het aspect water bewaakt.

Het regeerakkoord vermeldt dat invoering zal plaatsvinden van indirecte verkiezingen van de waterschapsbesturen via de gemeenteraden. Daarnaast wordt gesproken over een voorstel dat leidt tot een vermindering van het aantal volksvertegenwoordigers in onder andere waterschapsbesturen.

In 2010 is het Klimaatakkoord getekend tussen Rijk en de Unie van Waterschappen. Dit akkoord stelt doelen voor de middellange termijn waarvoor een inspanningsverplichting geldt. De doelen omvatten onder andere een betere energie-efficiëntie, het opwekken van duurzame energie en duurzaam inkopen.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2012 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Water en maatschappij in zes beleidsthema's c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Bestuur

- In 2011 is de bestuurlijke stukkenstroom onder de loep genomen, met als doel de stukkenstroom efficiënter in te richten (doorlooptijd verminderen, kwaliteit verbeteren). In 2012 wordt de bestuursagenda actiever ingezet en beheerd als sturingsmiddel voor de ambtelijke organisatie en het bestuur;
- In 2011 is, door de ingestelde projectgroep Good Governance - in een actief afstemmingsproces met het AB – de beleidsnotitie Good Governance opgesteld waarin de eigentijdse besturingsfilosofie van Noorderzijlvest is opgenomen. In 2012 wordt aan de bewustwording en de betekenis van governance en integriteit blijvend aandacht besteed. Dit onderwerp komt terug en wordt geagendeerd voor onder meer: het eigen fractieberaad van de verschillende fracties, het fractievoorzittersoverleg en in een informatieve/thema vergadering van het algemeen bestuur;
- Op basis van het meerjarig onderzoeksplan doelmatigheid en doeltreffendheid wordt in samenwerking met het dagelijks bestuur de doelmatigheid- en doeltreffendheid-onderzoeken voor 2012 bepaald en uitgevoerd. Aandachtspunten voor de Auditcommissie in 2012 worden door het algemeen bestuur bepaald;
- De formele afhandeling van de aanbeveling en voordracht van de nieuwe dijkgraaf wordt begin 2012 voorzien. Na benoeming bij Koninklijk Besluit en installatie van de dijkgraaf zal een overdrachtdossier beschikbaar zijn. Er wordt een kennismaking- en inwerkprogramma gemaakt voor de nieuwe dijkgraaf met interne en externe stakeholders;
- De afspraken uit het Bestuursakkoord Water worden op de relevante terreinen geïmplementeerd in de organisatie en in de samenwerking met verschillende partners. Deze uitwerkingsopgaven zijn voor de waterschapsprocessen opgenomen in de procesjaarplannen. Voor zover deze uitwerkingen – die merendeels in de landelijke overlegcircuits plaatsvinden – daartoe aanleiding geven, worden de relevante implicaties voor Noorderzijlvest bij het opstellen van de perspectiefnota 2013 – 2016 meegenomen.

Beleid en onderzoek

- Het Klimaatakkoord wordt uitgewerkt in een bestuursnotitie waarin de ambitie van het waterschap wordt beschreven ten aanzien van de in het akkoord genoemde doelstellingen;
- In 2012 wordt een vervolg gegeven aan het uitvoeren van watersysteemrapportages. In deze rapportages wordt onder andere bekeken in hoeverre de uitvoering van KRW-maatregelen daadwerkelijk leidt tot het beoogde (ecologisch) effect op onze watersystemen.
- In 2012 zet het waterschap de in 2010 opgestarte onderzoeken door, met als doel te kijken of de onderzoeken leiden tot innovaties die op termijn door het waterschap (of door anderen) kunnen worden geïmplementeerd. Te denken valt hierbij aan onderzoek op het gebied van het zuiveren met kroos en watervlooiën, het onderzoek naar de effecten van het plaatsten van helofytenfilters in vijvers in stedelijke gebieden, onderzoek naar de effecten van toenemende droogte (inclusief verdringingsreeks) en onderzoek naar verruiming kennis grondwater.
- Samen met onder andere de provincie Groningen wordt een Hoogwater studie (HOWA III) uitgevoerd, waarbij in kaart wordt gebracht welke maatregelen tot 2050 noodzakelijk zijn bij het doorzetten van de klimaatscenario's. Hierbij wordt tevens een doorkijk gegeven naar het jaar 2100.

- In 2012 zal worden gewerkt aan het realiseren van een monitoringsbeleidsplan voor voldoende, gezond en gezuiverd water;
- In 2011 is door het algemeen bestuur het waterschapsbeleid op het gebied van internationale (ontwikkelings)samenwerking vastgesteld. In 2012 wordt samen met andere waterschappen en regionale overheden gekeken naar mogelijke internationale samenwerkingsmogelijkheden waar gebruik wordt gemaakt van elkaars kennis, kunde en netwerk.

(Vaar-)Recreatie

- In 2011 zijn de mogelijkheden in beeld gebracht van het eventueel overdragen van bruggen aan wegbeheerders. De kosten voor het onderhoud van deze bruggen worden hierbij nadrukkelijk meegenomen. In 2012 wordt in elk geval de Boerenbrug te Marsum gerenoveerd en vervolgens aan de gemeente overgedragen.
- De finale afrondende werkzaamheden aan de sluis Oosterdijkshorn vinden in 2012 plaats.

Cultuurhistorie

- In 2012 wordt de oude sluis te Wetsinge gerestaureerd;

Waterketen en stedelijke wateropgave

- In 2011 is een (concept) beleidsnotitie opgesteld met daarin een visie met bijbehorende strategie over hoe op de middellange en lange termijn het zuiveringsproces verder geoptimaliseerd kan worden. Het verlagen van de exploitatielast is hierbij een belangrijk uitgangspunt. In 2012 wordt volgens deze strategie gewerkt;
- In 2011 zijn gesprekken met gemeenten en haar vertegenwoordigers opgestart om in gezamenlijkheid te zoeken naar efficiency verbeteringen in de keten. Hierbij zijn de gemaakte afspraken met een aantal gemeenten geformaliseerd door middel van het sluiten van afvalwaterakkoorden. In 2012 wordt hier een vervolg aangegeven met één of meerdere gemeenten;
- In 2010 is in het kader van het formuleren van de stedelijke wateropgaven gestart met het in kaart brengen van concrete maatregelen met de gemeente Groningen. In 2012 worden naar verwachting met drie andere gemeenten de stedelijke wateropgaven in beeld gebracht.

Waterbewustzijn

- Ter vergroting van het waterbewustzijn bij ingelanden wordt in 2012 een trainingprogramma voor medewerkers en bestuur opgesteld waarin de ingeland als 'klant' wordt neergezet en waarin de interne stakeholder van het waterschap Noorderzijlvest bewust wordt gemaakt van zijn rol als behartiger van het klantbelang;
- In 2012 wordt een beleidsnotitie watereducatie opgesteld. Het waterschap is zich bewust van het belang van educatie onder met name de jongerendoelgroep. Niet alleen omdat jongeren de toekomstige ingelanden zijn van het waterschap, maar ook om op termijn het dreigende tekort aan vakmensen het hoofd te bieden. Al op jonge leeftijd zullen mensen geïnteresseerd gemaakt moeten worden voor het waterbeheer;
- Organiseren van twee publieksevenementen. Net als in 2011 zal ook in 2012 een tweetal evenementen worden georganiseerd voor het brede publiek. Hiervan maakt het landelijke evenement "Dag van de dijk" in ieder geval onderdeel uit. Doel van deze evenementen is het water(schap) door het publiek te laten ervaren;
- Social media nemen een steeds belangrijker plaats in binnen onze samenleving. Een toenemende interactie is het gevolg. Het waterschap stemt zijn communicatiekanalen hierop af. Werken aan een interactieve website, werken aan betere bereikbaarheid en werken aan actieve nieuwsverspreiding (onder andere via twitter) zijn hiervan voorbeelden. In 2012 wordt de website van Noorderzijlvest vernieuwd en geactualiseerd. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij een nieuw content managementsysteem (CMS) voor de waterschappen. Uitgangspunt hierbij is dat de nieuwe website interactief van opzet dient te zijn.

- In 2012 wordt het in 2011 opgezette klachtenmanagement geoptimaliseerd op basis van onder andere een uitgevoerd extern imago-onderzoek. De bij de klachtenafhandeling betrokken interne werkprocessen zullen meer op elkaar worden afgestemd, waarbij medewerkers bewust worden gemaakt van elkaars bijdrage aan de oplossing van een probleem (klacht c.q. melding).

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2012. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Water en maatschappij 2012

Programma 4 Water en maatschappij									
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2011=100
Jaarplan 2012	1.253	2.871	1.725			5.849	210	5.640	103,4
Jaarplan 2011	1.213	2.808	1.592			5.612	160	5.453	100,0
Jaarrapp 2010	1.201	1.943	1.648			4.792	156	4.636	85,0
in € 1.000	INVESTERINGEN								
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal			
Jaarplan 2012	1.860	300	1.560		110	1.670			
Jaarplan 2011	1.821	418	1.403	5	56	1.463			

Verschillen 2011 en 2012

In vergelijking met 2011 stijgen de saldokosten met circa € 190.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- hogere uitgaven voor goederen en diensten € 0,1 miljoen, voornamelijk veroorzaakt door een hogere contributie Unie van Waterschappen en onderhoud kunstwerken van vaarwegenbeheer.

5.2.5 Bedrijfsvoering

Toelichting

Bedrijfsvoering is geen programma in het Waterbeheerplan. Onder dit programma vallen het werk van de ondersteunende processen, concerncontrol en de faciliteiten van het waterschap. Er is de afgelopen tijd een grotere focus op de bedrijfsvoering met onder andere meer aandacht voor strategische projecten, het uitrollen van planmatig werken voor de gehele organisatie en het meer sturen op programma's.

Doelen

Het gedurende de planperiode zo doelmatig en doeltreffend mogelijk faciliteren van de primaire programma's. In 2010 is de reorganisatie doorgevoerd. De nieuwe structuur is procesgericht. Doel voor de komende jaren is het realiseren van een effectieve en efficiënte organisatie. In de komende jaren optimaliseert de organisatie daartoe de processen en worden de medewerkers getraind in de gewenste houding en het gewenste gedrag.

Ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkeling is het implementeren van de Strategienota in de organisatie in de periode van 2009-2013. De eerste stap daarin was het op orde brengen van de bedrijfsvoering. In 2009 is gestart met de uitvoering van een plan van aanpak. De uitvoering hiervan krijgt in 2012 een vervolg.

Opgaven

Om de doelen in 2015 te bereiken staan in 2012 de volgende opgaven geprogrammeerd. Deze opgaven zijn voor het programma Bedrijfsvoering in vier beleidsonderwerpen c.q. beleidsonderdelen onderscheiden.

Mens en organisatie

- De procesinrichting wordt ook in 2012 verder verbeterd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een procesverbeteringsmethode die zich met name richt op de toegevoegde waarde van activiteiten binnen een proces. Het doel van procesoptimalisatie is meer doen met hetzelfde. Door slimmer te werken kunnen mensen en middelen beter worden benut.
- In 2011 is voor het eerst een medewerkertevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Medewerkertevredenheid is één van de prestatie-indicatoren waarop het Dagelijks Bestuur de organisatie wil monitoren. De resultaten van het onderzoek worden in 2012 gebruikt om mogelijke aspecten te optimaliseren en om als eerste referentie voor de medewerkertevredenheid in de toekomst.
- Het verder ontwikkelen van talenten wordt in 2012 door de unitmanagers opgepakt. Het doel is te komen tot een werkwijze waarin de medewerker verantwoordelijkheid kan en wil nemen voor zijn eigen ontwikkeling.
- Om het veiligheidsbewustzijn van de medewerkers te verhogen staat 2012 in het teken van het werken aan betrouwbaarheid met het borgen van vastgestelde procedures, werkwijzen en standaards. Leidinggevenden moeten zich meer bewust worden van hun rol in het veilig werken van hun medewerkers. In 2012 wordt hiertoe een ARBO jaarplan gemaakt. Tevens zal een veiligheidmanagementsysteem in gebruik genomen worden. Dit systeem levert een betere borging van de verschillende activiteiten op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn (VGW).

Informatievoorziening bedrijfsprocessen

- Binnen het proces van Data, informatie en advies, wordt gewerkt aan een aantal LEAN trajecten, die leiden tot een plan van aanpak. Uit deze trajecten komt naar voren dat we tijd besparen en de kwaliteit kunnen verhogen door services aan te bieden aan onze medewerkers. Door het gebruik van deze services, zoals het aanbieden van een module om reisdeclaraties in te voeren, wordt het proces versneld en de kwaliteit van het product verhoogd. In 2012 zal dit gedachtegoed meer vorm gegeven worden door onder andere

meer aan te bieden op het gebied van de personeelsadministratie en de financiële administratie.

- In 2012 wordt een intern communicatieplan opgesteld. Een groter accent wordt gelegd op de interne communicatie in de wetenschap dat externe samenwerking vaak lijdt onder een intern onvoldoende geïnformeerde ambtelijke organisatie.

Control

- De doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken zullen door het dagelijks bestuur worden geïnitieerd en extern dan wel intern worden uitgevoerd;
- Het uitvoeren van diverse audits: dit betreft naast de jaarlijkse interne audits naar veilig en gezond werken (VGW) tevens audits op projecten en op de organisatie-ontwikkeling. In 2012 krijgen de interne controles binnen de waterschapsprocessen, die in 2011 gestart zijn, een vervolg. Daarnaast is in 2011 een opzet gemaakt voor de check in en over de processen. Het gaat daarbij vooral om het continu leren en verbeteren. Een belangrijk instrument voor het continu leren en verbeteren is de (operational) audit. Een team van (interne) auditoren zal hiervoor worden geformeerd. Daarnaast wordt geleerd door te kijken naar andere organisaties (benchmarks);
- Wat betreft het risicomanagement zal gewerkt worden met een team van specialisten. Ook dit team wordt begin 2012 geformeerd;
- Op basis van het Bestuursakkoord Water wordt in 2012 ook meer aandacht geschonken aan de monitoring van de lokale lasten en de monitoring van de integriteit.

Juridisch en financieel beleid en beheer

- Rechtmatigheid blijft aandacht vragen van de organisatie. Zowel intern als extern (door de accountant) zal getoetst worden op (financieel) rechtmatig handelen. Een steeds scherpere hantering van de normering maakt continue scherpere bij het inkoopproces noodzakelijk. De doelstelling is dat bij de jaarrekeningen goedkeurende verklaringen worden ontvangen van de accountant op zowel getrouwheid als op financiële rechtmatigheid.

Middelen

Basis voor de financiële uitwerking in de onderstaande tabel zijn de reguliere werkzaamheden en de voorgenomen investeringen van 2012. In bijlage F is aangegeven hoe groot het investeringenniveau is per beleidsonderdeel binnen dit programma.

Tabel: Saldo lasten en baten programma Bedrijfsvoering 2012

Programma		5 Bedrijfsvoering							
in € 1.000	LASTEN						BATEN	SALDO KOSTEN	
	Kapitaal lasten	Personeels kosten	Goederen & Diensten	Toev. Voor zieningen	On voor zien	Totaal Lasten	Baten	Saldo kosten	index Jaarplan 2011=100
Jaarplan 2012	1.335	5.741	7.101		50	14.227	-1.160	15.388	107,3
Jaarplan 2011	1.624	4.867	6.982		50	13.522	-819	14.341	100,0
Jaarrapp 2010	1.516	4.756	7.744			14.016	977	13.039	90,9
in € 1.000	INVESTERINGEN								
	Besteding	Subsidie	Saldo	Act. Uren	Act. rente	Totaal			
Jaarplan 2012	650		650			650			
Jaarplan 2011	420		420			420			

Verschillen 2011 en 2012

In vergelijking met 2011 stijgen de saldokosten met € 1,0 miljoen.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten van € 0,3 miljoen grotendeels verzaakt door lagere investeringen in ICT automatisering;
- hogere kosten eigen personeel (€ 0,9 miljoen) hoofdzakelijk als gevolg van gewijzigde urenrekening;
- hogere uitgaven voor goederen en diensten € 0,1 miljoen grotendeels veroorzaakt door meer uitgaven voor met name licenties automatisering;
- lagere bate van € 0,3 miljoen wordt veroorzaakt door dat geen dividendopbrengst (NWB) is geraamd een en ander als gevolg van afspraken met financiële autoriteit;

6. Waterschapsbelastingen

6.1 Belastingstelsel

Het belastingsstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing.
- zuiveringsheffing.
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven en is qua heffingssysteem in grote lijn gelijk aan de huidige zuiveringsheffing. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast waarbij de maatstaf voor heffing op zuurstofbindende stoffen is aangepast van 136 naar 150 gram per VE per dag.

De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door 4 categorieën te weten:

- ingezetenen;
- eigenaren gebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren (overig) ongebouwd.

In de vergadering van Algemeen Bestuur van 25 juni 2008 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 25% aan de ingezetenen;
- 18,2% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,2% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 56,6% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt geen gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie behalve bij de categorie buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde onroerende zaken (niet zijnde natuurterreinen). De korting op het tarief is vastgesteld op 75%.

De categoriegebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijtschelding) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

6.2 Belastingheffing

De saldokosten over de heffingsgrondslagen watersysteem en zuiveren zijn als volgt verdeeld:

Tabel: Ontwikkeling verdeling saldokosten over watersysteem en zuiveren

Verdeling saldokosten naar Watersysteem en Zuiveren						
in € 1.000	S A L D O K O S T E N			INDEX Jaarplan 2011=100		
	Totaal	Watersysteem	Zuiveren	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2012	55.871	30.342	25.529	100,5	103,6	96,9
Jaarplan 2011	55.613	29.276	26.336	100,0	100,0	100,0

Tabel: Tarievenontwikkeling 2011-2012

Overzicht tarieven				
Heffing /categorie	heffingseenheid	Jaarplan 2012	Jaarplan 2011	Toename in%
<u>Watersysteemheffing</u>				
Ingezetenen	in € per woonruimte	54,56	52,70	3,5
Gebouwd - binnendijks	in % WOZ-waarde	0,0483	0,0458	5,5
Gebouwd - buitendijks	in % WOZ-waarde	0,0121	0,0115	
Ongebouwd - binnendijks	in € per ha	49,35	47,52	3,9
Ongebouwd - buitendijks	in € per ha	12,34	11,88	
Natuur	in € per ha	3,61	3,28	10,1
<u>Verontreinigingsheffing</u>	in € per v.e.	62,62	63,46	-1,3
<u>Zuiveringsheffing</u>	in € per v.e.	62,62	63,46	-1,3

De in 2011 door Hefpunt in gang gezette verbeteringen inzake prognose voor heffingsgrondslagen heeft ondermeer geleid tot een neerwaartse bijstelling van de totale WOZ waarde van de objecten. Een daling ten opzichte van 2011 van 1,5%. Het gevolg hiervan is dat de heffingseenheid wijzigt. De stijging van het tarief voor natuur wordt mede veroorzaakt door een lagere oppervlakte (1.000 ha) dan in 2011, terwijl de daling van de zuiveringsheffing hoofdzakelijk wordt veroorzaakt door een kostendaling van 3% en een lager aantal VE's dan in 2011.

7. Overige paragrafen

7.1 Weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen

Conform artikel 4.19 van het Waterschapsbesluit (2007) wordt onderstaand ingegaan op de volgende drie zaken:

- a. inventarisatie weerstandscapaciteit
- b. inventarisatie van de risico's
- c. beleid betreffende weerstandscapaciteit en de risico's

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe het staat met de financiële positie van het waterschap. Niet elke tegenvaller kan direct leiden tot belastingverhoging. Hiervoor moet weerstandsvermogen beschikbaar zijn. De bronnen waarmee tegenvallers kunnen worden gedekt wordt weerstandscapaciteit genoemd. Voor het vaststellen van de hoogte van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de risico's die het waterschap loopt en inzicht in de weerstandscapaciteit. Als 'incidentele' weerstandscapaciteit kan worden genoemd de algemene reserve. De 'structurele' weerstandscapaciteit bestaat uit de belastingcapaciteit. Dit zijn middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de exploitatie op te kunnen vangen. De belastingcapaciteit is bij waterschappen moeilijk objectief vast te stellen. De belastingtarieven zijn (in principe) niet gemaximeerd.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen (artikel 4.8 Waterschapsbesluit):

- a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (voorbeeld de algemene reserve, de belastingcapaciteit of stille reserves);
- b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de volgende ratio:

$$\frac{\text{beschikbare capaciteit}}{\text{benodigde capaciteit}}$$

De hoogte van het weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van de risico's die zich kunnen voordoen. Meer dan 1 keer de benodigde capaciteit is niet noodzakelijk. Bedrijfseconomisch is het ook af te raden om meer dan 1 keer de capaciteit aan te houden. Het meerdere aan beschikbare capaciteit kan beter ingezet worden voor andere doeleinden.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gedefinieerd als de financiële middelen die beschikbaar zijn om niet-begrote kosten te dekken. De financiële middelen bestaan uit de reserves, de langlopende voorzieningen, eventuele stille reserves en de capaciteit voor maatschappelijk aanvaardbare belastingverhogingen. In de vergadering van 13 mei 2009 is door het Algemeen Bestuur als beleidsregel vastgesteld dat alleen de algemene reserve als bron voor de weerstandscapaciteit wordt gezien. Daarnaast is vastgesteld dat de volgende risico's ten laste van het weerstandsvermogen worden gebracht:

- risico's waarbij er sprake is van een financieel effect op reeds afgesloten boekjaren;
- risico's die de "normale" bedrijfsvoering overstijgen (richtlijn hiervoor zijn de risico's uitkomende boven € 500.000 verwacht risico per jaar);
- risico's voortkomende uit garantstellingen;
- risico's voortkomende uit een nalatigheid uit het verleden (bijvoorbeeld een investering is in het verleden niet uitgevoerd of er is sprake van achterstallig onderhoud);

- risico's bij de uitvoering van de grotere investeringsprojecten (als norm is hiervoor aangehouden een risicobedrag van 15% van het jaarbudget voor benoemde risicovolle projecten)

Niet-begrote kosten zijn de financiële gevolgen van de kans dat risico's zich voordoen. De kans op gebeurtenissen als calamiteiten, milieurisico's, beroep(en) op garantiestellingen, economische – en / of juridische risico zijn voorbeelden van veroorzakers van kosten die niet worden begroot.

In onderstaande tabel is de stand van de reserves en voorzieningen opgenomen aan het begin en einde van het jaar 2012. Op basis van het vastgesteld beleid (zie punt c hieronder) wordt alleen de algemene reserve aangemerkt als bron voor weerstandscapaciteit. Ultimo 2012 bedraagt de weerstandscapaciteit voor de taak *Watersysteem* € 5,5 miljoen en voor de taak *Zuiveren* € 1,4 miljoen.

De voorzieningen hebben betrekking op de reservering voor de personeel- en bestuurskosten zoals wachtgelden en pensioenen (€ 1,8 miljoen ultimo 2012).

Tabel: Reserves en voorzieningen 2011-2012

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN Jaarplan 2012 in € 1.000							
Omschrijving	STAND 1 JANUARI	Mutaties in het jaar				STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen			Verminderingen		
		Rente	tlv expl	overige			
Algemene reserves							
Watersysteem	5.468					5.468	273
Zuiveren	1.371					1.371	69
Algemeen							
Bestemmingsreserves							
Watersysteem	3.645				36	3.609	182
Zuiveren	452					452	23
Algemeen	28					28	1
Oude leidingen	4.817					4.817	
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	15.781				36	15.745	548
Voorzieningen							
Watersysteem							
Zuiveren							
Algemeen	1.841	92			304	1.628	
TOTAAL VOORZIENINGEN	1.841	92			304	1.628	

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In het Jaarplan 2012 is rekening gehouden met een onttrekking uit de bestemmingsreserves van € 36.000. Het betreft een onttrekking aan de reserve De Slokkert. Ten behoeve van pensioen- en wachtgeldvoorzieningen voormalig bestuur en voormalig personeel is er in het Jaarplan 2012 rechtstreeks € 304.000 ten laste van de voorziening algemeen gebracht. Voor het overige vinden er geen onttrekkingen plaats.

Inventarisatie van de risico's

Het is bestuurlijk van belang de risico's te onderkennen die het waterschap loopt bij het uitoefenen van zijn taken. Voor de bepaling van de gewenste omvang van het weerstandsvermogen is een uitgebreide inventarisatie van de risico's uitgevoerd. Naast het actualiseren van de in voorgaande jaren benoemde risico's (al dan niet vervallen) zijn enkele nieuwe risico's benoemd. Ook is de kans op voorkomen en de financiële gevolgen van een risico opnieuw bepaald. Zowel door het dagelijks bestuur als door het management is input geleverd voor de actualisatie.

Er zijn ook bestuurlijke risico's welke niet direct gevolgen hebben voor de hoogte van het weerstandsvermogen maar die wel de realisatie van de doelstellingen van het waterschap beïnvloeden.

Onderstaand wordt per programma ingegaan op de risico's die ten laste komen van het weerstandsvermogen. Afgesloten worden met enkele algemene bestuurlijke risico's.

Waterveiligheid en rampenbestijding (1)

- Het Rijk stelt minder geld beschikbaar voor de verzwaring van de primaire keringen (Bestuursakkoord Water - doelmatig waterbeheer). Het gevolg is dat het waterschap voor hogere kosten komt te staan; meer kosten dan onze jaarlijkse bijdrage in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Consequenties zijn nog niet geheel te overzien. In het Jaarplan 2012 is rekening gehouden met de afspraken zoals opgenomen in het Bestuursakkoord en is een voorgenomen investering opgenomen van € 1,5 miljoen.
- Ten gevolge van een doorbraak in de primaire kering vindt er een overstrooming plaats in een groot gedeelte van het waterschap. Het gevolg is schade aan gebouwen, gronden en gewassen.
- Ten gevolge van een doorbraak in de regionale kering vindt er een overstrooming in een groot gedeelte van het waterschap plaats. Het gevolg is schade aan gebouwen, gronden en gewassen.
- De primaire keringen voldoen niet tijdig genoeg aan de vigerende normen (1/4000). De oorzaak hiervan kan zijn meer kilometers te verbeteren kering (uitkomst toetsing) en/of nieuwe technieken van meten (bijv. vanuit Livedijk). Het gevolg is bestuurlijk onrust en imagoschade. Tevens moeten er op korte termijn aanvullende maatregelen worden genomen. Dekking van de kosten zal vermoedelijk kunnen plaatsvinden binnen het HWBP.
- De regionale keringen voldoen niet tijdig genoeg aan de vigerende normen (1/100). Het gevolg is bestuurlijk onrust en imagoschade. Tevens moeten er op korte termijn aanvullende maatregelen worden genomen.
- Het opzettelijk onder water zetten van een polder (bij overvloedige regen). Het gevolg is aansprakelijk stelling door derden en indienen van claims.

Voldoende en gezond water (2)

- Door grotere/snellere wijziging van het klimaat, moeten er eerder maatregelen worden genomen (bijv. bouw van een nieuw gemaal te Lauwersoog). Het gevolg is dat het waterschap eerder dan gepland kosten moet maken.
- Ten gevolge van overvloedige regenval vindt er overlast plaats in de omgeving. Het gevolg is schade aan gebouwen, gronden en gewassen.
- De kosten van bodemdaling worden niet of onvoldoende vergoed door de NAM. Het gevolg is een tekort op de jaarlijkse exploitatiebegroting.
- Het sluizencomplex te Lauwersoog is niet of onvoldoende inzetbaar. Het gevolg kan zijn schade aan eigendommen van derden en mogelijk extra kosten voor beheer en bediening.
- Schade veroorzaakt door een derde kan niet of onvoldoende worden verhaald op de veroorzaker (b.v. ten gevolge van een externe calamiteit). Dit is een nieuw risico en wordt als midden ingeschat.

Gezuiverd water (3)

- Het rendement op de belegging fonds oude leiding valt lager uit dan verwacht. Het gevolg is dat op termijn de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's (respectievelijk 48,9 en 51,1%) aangesproken worden op eventuele tekorten bij de sanering.

Water en maatschappij (4)

- Het waterschap wordt aangesproken op de garantstelling voor Rionoord. In het uiterste geval wordt het waterschap aangesproken op de nog niet gedekte aanloopkosten van Rionoord én moet de verleende bijdrage worden afgeboekt. Het aandeel in Rionoord bedraagt 25%. In verband met het negatieve eigen vermogen van Rionoord per 31/12/2010 is in de jaarrekening 2010 van het waterschap € 100.000 afgeboekt op de verstrekte lening.

Bedrijfsvoering (5)

- Het waterschap wordt aangesproken op de garantstelling voor een lening Hefpunt. In het uiterste geval wordt het waterschap aangesproken op zowel de rentebetaling als de aflossing van de lening.
- Het waterschap wordt aangesproken op de garantstelling voor het Waterschapshuis. In het uiterste geval wordt het waterschap aangesproken op zowel de rentebetaling als de aflossing van de lening.
- Het waterschap moet met terugwerkende kracht (2009) waterschapslasten terugbetalen aan terreinbeherende organisatie. Over de afbakening van natuur lopen nog bezwaarprocedures.
- De kosten van het Waterschapshuis vallen hoger uit dan verwacht of de besparingen zijn lager dan geraamd. Punt van zorg zijn met name de mogelijke extra kosten die gemaakt moeten worden voor het nieuwe belastingpakket. Dit risico is opgetreden in 2011: afhankelijk van de ontwikkelingen hierin zal bij de jaarrekening 2011 dit verlies genomen worden.

Algemene risico's (6)

Onderstaande risico's vallen niet specifiek onder een programma.

- Projectbudgetten worden overschreden met als gevolg hogere financiële lasten in het jaar.
- Er is sprake van achterstallig onderhoud bij objecten en de jaarlijks budgetten zijn of worden in de toekomst hierop niet aangepast. Het mogelijk gevolg kan zijn overschrijding van budgetten.
- Ten gevolge van de reorganisatie (of andere oorzaken) zitten medewerkers niet op de juiste plaats in de organisatie of werken niet naar tevredenheid. Het gevolg kan zijn extra kosten voor mobiliteit etc. Dit is een nieuw risico en wordt als gemiddeld risico ingeschat.

De hiervoor genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld) en uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 6,3 miljoen bedraagt. Hierbij zijn de risico's twee en vier onder het programma waterveiligheid en rampenbestrijding niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen zal vermoedelijk een beroep gedaan kunnen worden op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage opgenomen in de perspectiefnota.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is door de taak watersysteem een weerstandscapaciteit wenselijk van € 5,4 miljoen (was € 5,6 miljoen) en voor de taak zuivering € 0,9 miljoen (is gelijk gebleven).

Beleid betreffende de weerstandcapaciteit, risicomanagement, reserves en voorzieningen

In de vergadering van 13 mei 2009 is door het Algemeen Bestuur het beleid vastgesteld. Zoals hiervoor genoemd wordt de algemene reserve als enige bron gezien voor de weerstandscapaciteit. Daarnaast is vastgesteld dat het weerstandsvermogen kan variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Het risicomanagement van het waterschap vindt plaats volgende cyclus van identificeren, analyseren, beheersen en rapporteren. Jaarlijks zal zowel bij de perspectiefnota als bij het beleidsjaarplan de risico-inventarisatie worden geactualiseerd. Ook tussentijds zullen de benoemde risico's worden gevolgd en waar nodig beheermaatregelen worden genomen.

Wat betreft de reserves is bepaald dat er een algemene reserve per taak wordt aangehouden en dat reserves voor tariefsegregatie eveneens worden aangehouden per taak en niet per

belastingcategorie. Aan de bestemmingsreserves en voorzieningen wordt alleen rente toegevoegd voor het op prijspeil houden hiervan.

Op basis van de risico-inventarisatie bedraagt de gewenste omvang van het weerstandsvermogen, gesplitst naar de twee taken, € 5,4 miljoen voor watersysteem en € 0,9 voor zuivering. Uit de tabel Reserves en voorzieningen op blz. 35 blijkt dat er op 1 januari 2012 een algemene reserve voor watersysteem is van € 5,5 miljoen. Voor de taak zuivering is in deze tabel een algemene reserve opgenomen van € 1,4 miljoen, waaronder begrepen een bedrag ad. € 0,3 miljoen voor egaliseringsreserve. De feitelijke algemene reserve bedraagt daardoor € 1,1 miljoen.

	Beschikbaar	Benodigd	Factor
Watersysteem	5,5	5,4	1,0
Zuivering	1,1	0,9	1,2

De conclusie is dat voor de taak watersysteem een overschot aan weerstandsvermogen is van € 0,1 miljoen. Voor de taak zuivering is er sprake van een overschot van € 0,2 miljoen.

Overige bestuurlijke risico's

De eventuele gevolgen van de hiervoor genoemde risico's worden ten laste van het weerstandsvermogen gebracht. Daarnaast zijn er ook bestuurlijke risico's welke zich niet altijd laten vertalen in financiële gevolgen. Te denken valt aan:

- Het risico dat niet voldoen wordt aan wet- en regelgeving zoals de afspraken in het kader van NBW en KRW.
- Het risico dat bestuurlijke afspraken niet nagekomen kunnen worden. Voorbeelden hiervan zijn het niet nakomen van de afspraken uit het Meer Jaren Afspraak (MJA) energiebepaling en minder duurzaam werken dan voorgenomen.
- Het risico dat de bestuurlijke ambities niet gehaald worden. Te denken valt aan het niet kunnen zijn van een actieve speler in de veiligheidsketen, onvoldoende participatie in gebiedsprocessen en de samenwerking met partijen komt onvoldoende tot stand.
- Als nieuw bestuurlijk risico wordt genoemd het niet goed functioneren van de externe calamiteitenorganisatie (veiligheidsregio). Het gevolg kan zijn dan calamiteiten niet adequaat worden opgepakt.
- In de planperiode is ook het risico aanwezig dat niet wordt voldaan aan de wettelijke lozingsnormen voor effluent. Dit vooral ten gevolge van de nieuwbouw in Garmerwolde. Dit een bestuurlijk hoog risico.

Een positief risico kan zijn het (versneld) tot stand komen van samenwerking met andere partijen. Op dit moment zijn er nog geen nieuwe samenwerkingsvormen uitgewerkt. Echter onder bestuurlijke druk, zoals uit het Bestuursakkoord water, kunnen zich versneld kansen aanbieden.

De onderstaande **operationele risico's** hebben een directe relatie met het beleidsjaarplan 2012:

1. De exploitatielasten (goederen en diensten) zijn gebaseerd op de ramingen zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2012-2015, waarbij geen rekening is gehouden met inflatie. Deze moet worden inverdiend. Het risico is aanwezig van overschrijding van lasten.
2. Bij het bepalen van de personeelskosten is een inschatting gemaakt van de loonstijging aangezien de looptijd van de huidige CAO eindigt op 1 januari 2012 en er nog geen zicht op zich wat de onderhandelingen voor de nieuwe CAO zullen opleveren. Er is rekening gehouden met een toename van de pensioenpremie op 1 januari 2012. Het is niet zeker of een verdere verhoging noodzakelijk is vanwege een te lage dekkingsgraad bij het pensioenfonds.

3. Met de gevolgen van opwaardering van functies of kosten van inpassing personeel is rekening gehouden. Daarbij is uitgegaan dat nieuwe personeel op het salaris in het midden van de betreffende schaal zal intreden. Dit hoeft natuurlijk niet altijd het geval te zijn.
4. Voor wat betreft nieuwe investeringen zijn alleen die investeringen opgenomen waarvan zeker is dat deze kunnen worden uitgevoerd. Uitgegaan is dat gemiddeld een investeringsniveau rond de € 25 miljoen haalbaar moet zijn. Dit is exclusief grote projecten zoals in 2012 de nieuwbouw van de zuiveringsstraat te Garmerwolde. In de loop van het jaar kunnen zich (externe) situaties gaan voordoen waardoor nieuwe investeringsvoorstellen moeten worden gedaan.
5. Bij de programma's zijn op enkele punten verbeterstappen aangekondigd welke mogelijk kunnen leiden tot lagere lasten. Te noemen zijn o.a. het verbeteren van het droge stofgehalte van het zuiveringsslib (lagere lasten slibverwerking) en maatregelen om energieverbruik terug te dringen.
6. Bij de renteberekening van nieuwe geldleningen is uitgegaan van een rentepercentage van 3,50%. De werkelijke rente kan hiervan afwijken.
7. Bij de bepaling van het aantal hectaren voor natuurterreinen en ongebouwd is geen rekening gehouden met de mogelijke gevolgen op ingediende bezwaarschriften van terreinorganisatie. Overleg met het Bosschap vindt nog plaats. Rekening is gehouden met minder hectaren voor natuur dan in 2011 waardoor de prijs per hectare is gedaald.

De hiervoor genoemde operationele risico's kunnen nadelige maar ook positieve financiële gevolgen hebben. Hiervoor is in principe de post onvoorzien beschikbaar. Echter deze post is beperkt tot een bedrag van € 50.000. Bij de voor- en najaarsrapportage zal ingegaan worden op bovengenoemde operationele risico's zodat eventueel noodzakelijke bijsturing kan plaatsvinden.

7.2 Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen. De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Hunze en Aa's

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan. Besloten is een samenwerking aan te gaan in de vorm van een gemeenschappelijke regeling voor de volgende onderwerpen.

- Het beheer van zuiveringstechnische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

De regeling is in 2011 herzien en geactualiseerd.

Gemeenschappelijke regeling Hefpunt

Per 1 september 2007 is ter uitvoering van de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen een gemeenschappelijke regeling (Hefpunt) aangegaan door de waterschappen Fryslân, Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. De samenwerking is gericht op een

zo doeltreffende en doelmatige wijze van heffing en invordering van waterschapslasten. De strategie op langere termijn is uit te groeien tot een regionaal belastingkantoor voor lokale overheden. Dit betekent dat gemeenten ook nadrukkelijk worden benaderd om hen te interesseren voor samenwerking bij het heffen en invorderen van lokale heffingen. Het unierapport “Waterschappen zoeken fiscale partners” concludeert namelijk ook dat het grootste synergievoordeel is te behalen door middel van samenwerking met gemeenten. Dit komt doordat er gebruik wordt gemaakt van veelal dezelfde gegevens en gegevensbronnen.

Gemeenschappelijke regeling Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 26 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de natte sector. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich gezamenlijk in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.

Bij het realiseren van deze doelen heeft Het Waterschapshuis een tweeledige functie: die van regisseur (waar vraag en antwoord samenkomen) en die van interne opdrachtnemer van de deelnemende waterschappen. Het Waterschapshuis vervult de beide functies (regisseur en opdrachtnemer) in nauw samenspel met de deelnemende waterschappen, de Unie, de programmacommissies en de Vereniging van Directeuren Waterschappen (VDW). De waterschappen (een aantal of alle 26 samen) geven hun interne opdrachten in de regel rechtstreeks aan Het Waterschapshuis. De ledenvergadering van de Unie van Waterschappen kan namens de waterschappen collectieve opdrachten verlenen.

RioNoord

Waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest en Waterbedrijf Groningen nemen gezamenlijk deel in een rioleringsbedrijf om voor gemeenten in de provincie Groningen rioleringstaken uit te voeren. Met deze samenwerking wordt een structurele kostenbesparing in de waterketen bewerkstelligd en de kwaliteit van de rioleringszorg gewaarborgd en/of vergroot. Hierdoor wordt tevens een positief effect verkregen op de oppervlaktewaterkwaliteit. Met dit initiatief wordt invulling gegeven aan het landelijke waterketenbeleid door een structurele samenwerking tussen partijen in de waterketen te bewerkstelligen. Noorderzijlvest heeft het beheer en onderhoud van de IBA's ondergebracht bij RioNoord. De aandelen van RioNoord zijn als volgt verdeeld: 50% waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest en 50% Waterbedrijf Groningen. Het aandeel van de waterschappen is gelijk verdeeld over de beide organisaties.

Overige

Daarnaast zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Fryslân en Reest en Wieden betreffende het zuiveren over de grens.

7.3 Financiering

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, in samenhang met het treasurystatuut op basis van artikel 108 van de nieuwe Waterschapswet, een belangrijk instrument voor het transparant maken, en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren, van de treasuryfunctie.

De nieuwe Waterschapswet samen met de nieuwe verslaggevingregels in het Waterschapsbesluit, verankeren de hoofdlijnen van beleid. Naar verwachting publiceert de Unie van Waterschappen in 2011 een nieuw model financieringsstatuut (treasurystatuut), waarmee de aansluiting tussen de nieuwe verordening en het op het Uniemodel gestoelde nieuwe financieringsstatuut in nadere beleidsregels zal worden uitgewerkt. Dit nieuwe treasurystatuut is nog in ontwikkeling en zal naar verwachting begin 2012 aan het Dagelijks Bestuur worden aangeboden.

De kredietcrisis is aanleiding geweest tot het aanpassen van het stelsel van regelgeving in de financiële markten. Een en ander heeft ook gevolgen voor het financieringsstatuut. Waar voorheen onder andere kon worden afgegaan op de credit rating die wordt afgegeven door de Nederlandse Bank, zal in de nabije toekomst het algemene beleid rond financiering (veel) voorzichtiger luiden.

Overigens financiert het Waterschap Noorderzijlvest haar taken in voorkomende gevallen nagenoeg uitsluitend via eigen financieringsmiddelen en de Waterschapsbank en heeft niet voldoende overtollige middelen om deze uit te zetten.

De ontwikkeling van de rente (rentevisie)

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen zal het waterschap haar rentevisie actualiseren. De rentevisie zal daarbij worden gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de huisbankier. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het uitstellen van uitzettingen met een lange looptijd op het moment dat men een rentestijging verwacht.

Korte rente

Naar verwachting zal de ECB voorlopig niets aan het rentebeleid wijzigen. Het Euribor-tarief is (opmerkelijk) stabiel gebleven en het 3-maands niveau is vanaf begin september nauwelijks van zijn plaats geweest en beweegt zich rond 1,5 %. Naar verwachting zal deze de komende tijd iets dalen met 0,3 tot 0,4%.

Lange rente

De lange (10 jaar) rente beweegt zich al een paar maanden rond de 2,6%. De markt wordt nog steeds gedreven door zwakke economische vooruitzichten en de huidige crisis is van een pure bankencrisis inmiddels een overhedencrisis geworden. De overheden doen enorm hun best om in de gunst te komen van private investeerders, want die bepalen meer dan ooit het welzijn van een land en daarmee het welslagen van een regering. Meer dan ooit ligt de macht bij het geld. Wat de gevolgen zullen zijn van het uitblijven van maatregelen om de Griekse crisis te beteugelen is moeilijk in te schatten. Naar verwachting zal de lange rente voorlopig ongewijzigd blijven.

Tabel: Financieringsbehoefte Jaarplan 2012(x € 1.000)

Financieringspositie Jaarplan 2012		
Omschrijving	31-12-2012	1-1-2012
Activa		
Materiële en immateriële vaste activa	178.584	152.094
Financiële vaste activa	584	585
A. Totaal vaste activa	179.168	152.679
Passiva		
Algemene reserve	6.839	6.839
Overige reserves	4.089	4.125
Totaal eigen vermogen	10.928	10.964
Vorzieningen	1.628	1.841
Vaste geldleningen (lang)	118.720	134.060
Waarborgsommen	20	20
Totaal vreemd vermogen	118.740	134.080
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)	131.296	146.885
A-B Financieringstekort	47.872	5.794

De dekking van dit financieringstekort kan gedeeltelijk plaatsvinden door gebruik te maken van kort geldfaciliteiten (tot één jaar). Uiteraard is een en ander afhankelijk van de rentestand en ontwikkelingen op dit terrein.

Het is gezien de huidige rentestand en de verwachte ontwikkelingen niet lastig een keuze te maken op welke wijze (kort/lang) in de financieringsbehoefte moet worden voorzien. De debetrente in rekening-courant is lager dan 1%. Uiteraard wordt bij de keuze tussen lang of kort rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet. Deze kasgeldlimiet is de limiet voor de kortgeldpositie en is voor de waterschappen vastgesteld op 23% van de begrote exploitatielasten over een jaar. Concreet betekent dit dat het waterschap bij overschrijding van deze limiet verplicht is maatregelen te nemen in de sfeer van het afsluiten van vaste geldleningen. Het is niet mogelijk het moment aan te geven waarop leningen zullen moeten worden afgesloten, omdat een en ander sterk afhankelijk is van het moment waarop aan de verplichtingen voor nieuwe investeringen moet worden voldaan en wat op dat moment de stand van de liquide middelen is. Een ander belangrijk criterium in de wet FIDO is de renterisiconorm. Zodra deze norm wordt overschreden dienen herfinancieringsmaatregelen te worden getroffen.

Vaste activa

De vaste activa betreffen de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2012. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2010 en de aangepaste voorgenomen investeringen voor het jaar 2011. Hierin zijn tevens begrepen investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2012 van de investeringen bedraagt € 10,7 miljoen. In bijlage D zijn de financiële activa weergegeven. In dit Jaarplan is ervan uitgegaan dat de voorgenomen investeringen 2012 zullen worden gerealiseerd.

Eigen vermogen

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen. Niet onder de bestemmingsreserves is opgenomen de reserve "Beheer oude leidingen". Deze reserve wordt mede ten behoeve van het waterschap Hunze en Aa's beheerd door het waterschap Noorderzijlvest. Het beheer hiervan vindt buiten het Jaarplan van het waterschap plaats en heeft ten gevolge hiervan geen invloed op de financieringspositie van Noorderzijlvest. Het saldo van het fonds zal inclusief niet gerealiseerde koerswinsten naar verwachting per 1 januari 2012 € 4,8 miljoen bedragen.

Voorzieningen

In het jaarplan 2012 is ten laste van de voorzieningen een bedrag van € 304.000 gebracht. Het betreft een onttrekking uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig personeel en bestuur.

Vreemd vermogen

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. In bijlage E is een overzicht opgenomen van de betreffende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 4%.

Financieringstekort

Het financieringstekort loopt in het jaar 2012 naar verwachting op naar € 48 miljoen.

De kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het korte vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2012: 68,8 miljoen). Voor het Beleidsjaarplan 2012 betekent dit een kasgeldlimiet van € 15,8 miljoen. Deze limiet voor de kortgeld positie zal voor het jaar 2012 bij de bank worden aangevraagd.

Bij overschrijding van deze limiet is het waterschap verplicht maatregelen te nemen in de sfeer van het afsluiten van vaste geldleningen of tijdelijke kasgeldleningen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. Hiermee bedoeld de wetgever het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan thans bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren. Een verandering van de rente werkt zodoende vertraagd door op de rentelasten in enig jaar. Het renterisico mag de renterisiconorm in beginsel niet overschrijden.

De eigen verantwoordelijkheid van het openbaar lichaam voor het ontwikkelen van een beleid t.a.v. de lange termijn financieringsbehoefte speelt een belangrijke rol. Wel wordt door het stellen van een norm de toezichthouder een expliciet handvat aangeboden bij de beoordeling van het renterisico op de vaste schuld van openbare lichamen. Overschrijding van de norm kan voor de toezichthouder aanleiding zijn om voorafgaand toezicht in te stellen.

Als norm voor het renterisico wordt een percentage van de vaste schuld per 1 januari van het Jaarplan aangehouden. Dit percentage is vastgesteld op 30%. Absoluut gezien betekent dit voor het planjaar 2012 een bedrag van € 40,2 miljoen. Het bedrag wat in 2012 moet worden geherfinancierd en waarover daarom renterisico wordt gelopen, namelijk de aflossingen op de vaste geldleningen, bedraagt € 15,3 miljoen.

7.4 EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is een aantal afspraken gemaakt over een verantwoorde economische en monetaire ontwikkeling binnen de EMU-landen. Zo is onder andere bepaald dat het overheidstekort (EMU-tekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Er is sprake van een negatieve bijdrage van een organisatie indien in een jaar meer wordt uitgegeven dan ontvangen. Decentrale overheden, inclusief de waterschappen, worden voor 0,5% medeverantwoordelijk gesteld voor het Nederlandse EMU-saldo. Iedere overheidsorganisatie krijgt een bepaald EMU-tekort toegewezen (referentiewaarde). Voor de waterschappen is macro een bedrag bepaald van € 311,5 miljoen. Per waterschap is dit vervolgens, op basis van de totale netto kosten, vertaald naar een individuele referentiewaarde. Voor het waterschap Noorderzijlvest is de laatst bekende waarde € 6,9 miljoen. Overigens moet worden opgemerkt dat in de bestuurlijke afspraken in 2004 is overeengekomen dat het EMU-saldo geen sturingsinstrument is voor de decentrale overheden. De bijdrage aan het EMU-tekort wordt niet als verwijtbaar gezien.

Tabel: Opbouw EMU-saldo Jaarplan 2012

EMU-saldo		in € 1000	
Omschrijving	Jaarplan 2012	Jaarrapp 2010	
1. EMU/exploitatiesaldo	0	3.202	
2. Invloed van investeringen			
Bruto investeringen	-37.782	-52.305	
Investeringsubsidies en bijdragen	3.491	8.228	
Verkoop van activa	0	28	
Afschrijvingen	10.749	19.275	
	<u>-23.542</u>	<u>-24.774</u>	
3. Invloed van voorzieningen			
Toevoegingen aan voorzieningen			
- t.l.v. de exploitatie	0	76	
- t.g.v. de exploitatie	0	0	
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-304	-8.268	
Externe vermeerderingen	92	85	
	<u>-212</u>	<u>-8.107</u>	
4. Invloed reserves			
Betalingen rechtstreeks t.l.v. reserves	0	0	
Externe vermeerderingen	0	36	
	<u>0</u>	<u>36</u>	
5. Deelnemingen en aandelen			
Boekwinst	0	0	
Boekverlies	0	116	
	<u>0</u>	<u>116</u>	
Totaal EMU-saldo	<u><u>-23.754</u></u>	<u><u>-29.527</u></u>	

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS. Tot nu toe leidt een overschrijding van de norm nog niet tot individuele sancties.

8. Bijlagen

Bijlage A: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten

JAARPLAN NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN									
Bijlage: A									
Nummer kosten soort	Omschrijving	Jaarplan 2012	Jaarplan 2011	Rekening 2010	Nummer kosten soort	Omschrijving	Jaarplan 2012	Jaarplan 2011	Rekening 2010
401	Rentelasten	6.450.936	6.089.347	6.080.406	800	Rentebaten	546.810	393.220	1.043.879
402	Afschrijvingen	10.748.600	11.071.173	19.275.039	810	Dividenden		400.000	865.522
410	sub-totaal kapitaalasten	17.199.536	17.160.520	25.355.445	820	Baten personeelskosten			77.522
411	Salarissen huidig personeel en bestuurders	15.194.200	13.810.490	12.942.955	830	Opbrengst werken voor derden	10.722.780	11.070.780	12.227.258
412	Uitkeringen aan voormalig personeel en bestuurders	155.990	156.000	155.366	840	Opbrengst eigendommen	129.520	127.410	63.801
413	Sociale lasten	3.123.520	3.071.160	2.742.526	850	Waterschapsbelastingen	53.875.539	53.712.802	54.534.345
414	Overige personeelskosten	1.045.730	1.098.280	1.250.699	860	Bijdragen van derden	136.800	206.800	564.523
414	Personeel van derden	689.120	63.530	53.724	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	306.470	301.390	8.478.879
420	sub-totaal personeelskosten	20.206.560	18.199.460	17.145.270	880	Onttrekkingen aan reserves	33.160	33.160	4.140.461
421	Gebruiksgoederen	1.077.630	1.052.630	999.201	890	Doorberekeningen aan projecten	3.025.427	1.943.808	1.994.696
422	Verbruiksgoederen	4.323.560	4.229.790	3.958.642		Onttrekking reserves tbv tarieven			
422	Energie en water	4.391.120	4.361.120	3.552.363					
423	Huren, pachten en rechten	597.980	417.980	1.262.010					
424	Verzekeringen	273.850	274.860	241.491					
425	Belastingen	173.270	172.260	200.426					
426	Onderhoud door derden	6.468.110	6.226.460	11.542.054					
427	Overige diensten door derden/bijdragen aan derden	14.012.890	16.044.290	15.906.412					
	sub-totaal goederen en diensten	31.318.410	32.779.390	37.662.599					
430	Toevoegingen aan voorzieningen			625.703					
440	Onvoorziën	50.000	50.000						
450	Belastingsverschillen								
	Negekomene lasten					Negekomene baten			
	Voordelig resultaat			3.201.869		Nedelig resultaat			
	Totaal generaal	68.776.506	68.189.370	83.990.866		Totaal generaal	68.776.506	68.189.370	83.990.866

Bijlage B: Kostenverdeelstaat

in €

PROGRAMMA

NR	Kosten- en opbrengst-soorten	Jaarplan 2012	6 Hulpkosten plaatsen	PROGRAMMA				
				1 Waterveiligheid en rampenbestrijding	2 Voldoende en gezond water	3 Gezuiverd water	4 Water en maatschappij	5 Bedrijfsvoering
LASTEN								
40	Kapitaallasten	17.199.536		501.060	5.230.819	8.879.802	1.253.018	1.334.837
41	Personeelskosten	20.208.560	19.608.440					600.120
42	Goederen en diensten	31.318.410		1.356.650	6.962.460	14.172.970	1.724.970	7.101.360
43	Toevoegingen voorzieningen							
44	Onvoorzien	50.000						50.000
	Totaal Lasten	68.776.506	19.608.440	1.857.710	12.193.279	23.052.772	2.977.988	9.086.317
BATEN								
80	Rentebaten	546.810						546.810
81	Dividenden							
82	Baten Personeelslasten							
83	Opbrengst werken voor derden	10.722.760		6.900	578.880	9.927.000		210.000
84	Opbrengst eigendommen	129.520				79.410	50.110	
85	Waterschapsbelastingen	-1.995.000						-1.995.000
86	Bijdragen van derden	136.800		49.500	37.800		49.500	
87	Onttrekkingen voorzieningen	306.470	306.470					
88	Onttrekking reserves	33.160			33.160			
89	Geactiveerde lasten	3.025.427		223.190	1.488.060	1.126.262	109.935	77.980
	Totaal Baten	12.905.967	306.470	279.590	2.137.900	11.132.672	209.545	-1.160.210
	Saldo Baten en Lasten	55.870.539	19.301.970	1.578.120	10.055.379	11.920.100	2.768.443	10.246.527
47	Doorberekeningen		-19.301.970	3.159.090	4.650.150	3.480.390	2.871.240	5.141.100
	Te dekken door omslagen	55.870.539		4.737.210	14.705.529	15.400.490	5.639.683	15.387.627

Bijlage: B

Kosten- en opbrengstenverdeelstaat

Bijlage C: Verdeling saldokosten op programma naar watersysteem en zuiveren

Verdeling saldokosten op programma naar Watersysteem en Zuiveren		PROGRAMMA				
		1 Waterveiligheid en rampenbestrijding	2 Voldoende en gezond water	3 Gezuiverd water	4 Water en maatschappij	5 Bedrijfsvoering
HEFFING	SALDOKOSTEN					
in € 1.000	Jaarplan 2012					
Watersysteem	30.342	4.615	14.447	0	3.922	7.358
Zuiveren	25.529	122	259	15.400	1.718	8.030
Totaal	55.871	4.737	14.706	15.400	5.640	15.388

Bijlage: C

Bijlage D: Gecomprimeerde staat van financiële vaste activa

GECOMPRIEERDE STAAT VAN FINANCIËLE VASTE ACTIVA										Bijlage: D		
Omschrijving	STAND 1/1/2012			MUTATIES IN 2012			STAND 31/12/2012			Rente		
	Aanschaf-prijs	Cumulatieve verminderingen	Boek waarde	Vermeerderingen	Verminderen	Aanschaf-prijs	Cumulatieve verminderingen	Boek-waarde				
Aandelen Ned. waterschapsbank	154.126		154.126			154.126		154.126	6.056			
Aandelen Monumentenfonds	110.000		110.000			110.000		110.000	4.323			
Aandelen + Lening Rio Noord	283.500		283.500			283.500		283.500	11.142			
Leningen aan personeel	53.105	15.399	37.706		1.662	53.105	17.061	36.044	1.449			
Betaalde waarborgsommen	68		68			68		68				
Totaal generaal	600.799	15.399	585.400		1.662	600.799	17.061	583.738	22.970			

Bijlage E: Vaste schulden

Bijlage: E												
STAAT VAN VASTE SCHULDEN 2012												
Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente per centage	Looptijd	Vervaldag rentenota	Stand 1-1-2012	MUTATIES IN 2012		Verval- dag	STAND 31/12 2012	Betaalde rente	Verschuldigde rente per 1-1-2012	Verschuldigde rente per 31-12-2012	Ten laste van het boekjaar komende rente
					Vermeerderingen	Aflossingen						
1. Vaste geldleningen												
1.815.121	7,960%	20 jaar	01-03	363.025	90.756	01-03	272.269	28.897	24.081	18.060	22.876	
3.176.462	7,070%	20 jaar	01-06	635.292	158.823	01-06	476.469	44.915	26.201	19.650	38.364	
2.722.681	6,290%	20 jaar	01-10	680.670	136.134	01-10	544.536	42.814	10.704	8.563	40.673	
12.000.000	5,240%	15 jaar	04-06	4.800.000	800.000	04-06	4.000.000	251.520	143.227	119.356	227.649	
13.000.000	4,015%	20 jaar	18-06	7.800.000	650.000	18-06	7.150.000	313.170	167.894	153.903	299.179	
6.280.318	6,350%	15 jaar	01-01	1.674.751	418.688	01-01	1.256.063	106.347	0	0	106.347	
13.613.406	6,070%	20 jaar	18-01	6.126.033	680.670	18-01	5.445.363	371.850	354.291	314.925	332.484	
13.613.406	5,870%	20 jaar	17-11	6.126.033	680.670	17-11	5.445.363	359.598	43.951	39.067	354.714	
9.000.000	4,590%	30 jaar	01-10	7.800.000	300.000	01-10	7.500.000	358.020	89.505	86.063	354.578	
10.000.000	4,315%	20 jaar	12-02	8.000.000	500.000	12-02	7.500.000	345.200	305.886	286.768	326.082	
11.000.000	4,645%	30 jaar	01-10	9.900.000	366.667	01-10	9.533.333	459.855	117.519	113.166	455.502	
2.000.000	3,640%	25 jaar	01-01;04;07	1.913.978	86.022	01-01;04;07	1.827.956	69.669	17.417	16.634	68.886	
10.000.000	4,120%	5 jaar	12-12	4.000.000	2.000.000	12-12	2.000.000	164.800	8.698	4.349	160.451	
15.000.000	3,370%	5 jaar	02-03	9.000.000	3.000.000	02-03	6.000.000	303.300	251.908	167.938	219.330	
10.000.000	3,000%	5 jaar	30-06	6.000.000	2.000.000	30-06	4.000.000	180.000	90.500	60.333	149.833	
10.000.000	2,460%	9 jaar	01-07	10.000.000	1.111.111	01-07	8.888.889	246.000	123.000	109.333	232.333	
1.500.000	4,340%	fix tot 2013	13-08	1.500.000	0	13-08	1.500.000	65.100	24.955	24.955	65.100	
4.000.000	4,430%	fix tot 2014	23-07	4.000.000	0	23-07	4.000.000	177.771	77.771	77.771	177.200	
10.000.000	3,790%	fix tot 2015	22-02	10.000.000	0	22-02	10.000.000	379.000	325.308	325.308	379.000	
8.000.000	3,935%	fix tot 2016	20-03	8.000.000	0	20-03	8.000.000	314.800	245.719	245.719	314.800	
3.500.000	4,030%	fix tot 2016	15-12	3.500.000	0	15-12	3.500.000	141.050	6.269	6.269	141.050	
10.000.000	2,740%	10 jaar	24-06	9.000.000	1.000.000	24-06	8.000.000	246.600	128.095	113.862	232.367	
3.600.000	2,320%	10 jaar	01-09	3.240.000	360.000	01-09	2.880.000	75.168	25.056	22.272	72.384	
10.000.000	3,540%	10 jaar	22-03	10.000.000	1.000.000	22-03	9.000.000	354.000	274.350	246.915	326.565	
193.821.394				134.059.782	0		118.720.241	5.398.873	2.882.305	2.581.179	5.097.747	
2. Geldlening onder garantie waterschap												
a. Voor uit te voeren projecten uit de Strategienota van het Waterschapshuis heeft het waterschap een garantie afgegeven voor het Waterschapshuis van € 596.347.												
b. Voor belastingapplicatie TAXI is Helpunt een lening aangegaan van € 2,4 miljoen tegen 4,89%, waarvoor het waterschap zich borg heeft gesteld.												
3. Waarborgsommen												
Onderhoudsw eg zeew ering				19.746			19.746					987
Ontvangen w aarborgsommen verrekijers OZD				113			113					6
Ontv. Waarborgsommen toegang Garmerw olde				400			400					20
Totaal w aarborgsommen				20.259	0		20.259	0	0	0	0	1.013

Bijlage F: Overzicht investeringen per programma

Overzicht voorgenomen investeringen Jaarplan 2012 in €						Bijlage: F		
Thema/programma	(1) Bestedingen	(2) subsidie	(3=1-2) saldo	(4) activering eigen uren	(5) activering rente	(6=3+4+5) Investering totaal		
Primaire waterkering	3.375.000	1.150.000	2.225.000	114.610	6.108	2.345.718		
Regionale keringen	400.000	0	400.000	92.350	8.550	500.900		
Calamiteitenbestrijding	80.000	0	80.000	0	1.572	81.572		
Wateveiligheid en rampenbestrijding	3.855.000	1.150.000	2.705.000	206.960	16.230	2.928.190		
KRW	967.500	495.000	472.500	131.110	7.664	611.274		
WB21	4.176.612	0	4.176.612	71.540	701.223	4.949.375		
Waterbeheersing	1.250.720	0	1.250.720	70.450	67.142	1.388.312		
Kunstwerken	4.665.000	400.000	4.265.000	170.460	149.351	4.584.811		
Bodemdaling	1.050.000	1.011.000	39.000	0	0	39.000		
Verdrogingsbestrijding	95.000	0	95.000	0	6.976	101.976		
Tractie	600.000	0	600.000	0	0	600.000		
Werkplaatsen	25.000	0	25.000	0	4.421	29.421		
Baggeren	550.000	0	550.000	54.750	52.973	657.723		
Volgende en gezond water	13.379.832	1.906.000	11.473.832	498.310	989.750	12.961.892		
Rooewaterzuiveringen	14.341.000	0	14.341.000	307.770	534.517	15.183.287		
Rooigemalen	2.631.000	135.000	2.496.000	125.560	90.658	2.712.218		
Persleidingen	1.065.000	0	1.065.000	29.200	22.849	1.117.049		
Energiebesparende maatregelen	0	0	0	14.600	1.108	15.708		
Gezuiverd water	18.037.000	135.000	17.902.000	477.130	649.132	19.028.262		
Onderzoeken	320.000	0	320.000	0	0	320.000		
Cultuurhistorie	740.000	300.000	440.000	0	40.658	480.658		
Vaanrecreatie (bruggen-sluizen)	495.000	0	495.000	0	69.277	564.277		
Waterbeleving/e-overheid/internet	60.000	0	60.000	0	0	60.000		
Bijdragen waterketen	245.000	0	245.000	0	0	245.000		
Water en maatschappij	1.860.000	300.000	1.560.000	0	109.935	1.669.935		
Informatievoorziening bedrijfsprocessen	470.000	0	470.000	0	0	470.000		
Faciliteiten	80.000	0	80.000	0	0	80.000		
Financieel juridisch beheer	100.000	0	100.000	0	0	100.000		
Bedrijfsvoering	650.000	0	650.000	0	0	650.000		
Totaal programma's	37.781.832	3.491.000	34.290.832	1.182.400	1.765.047	37.238.279		

